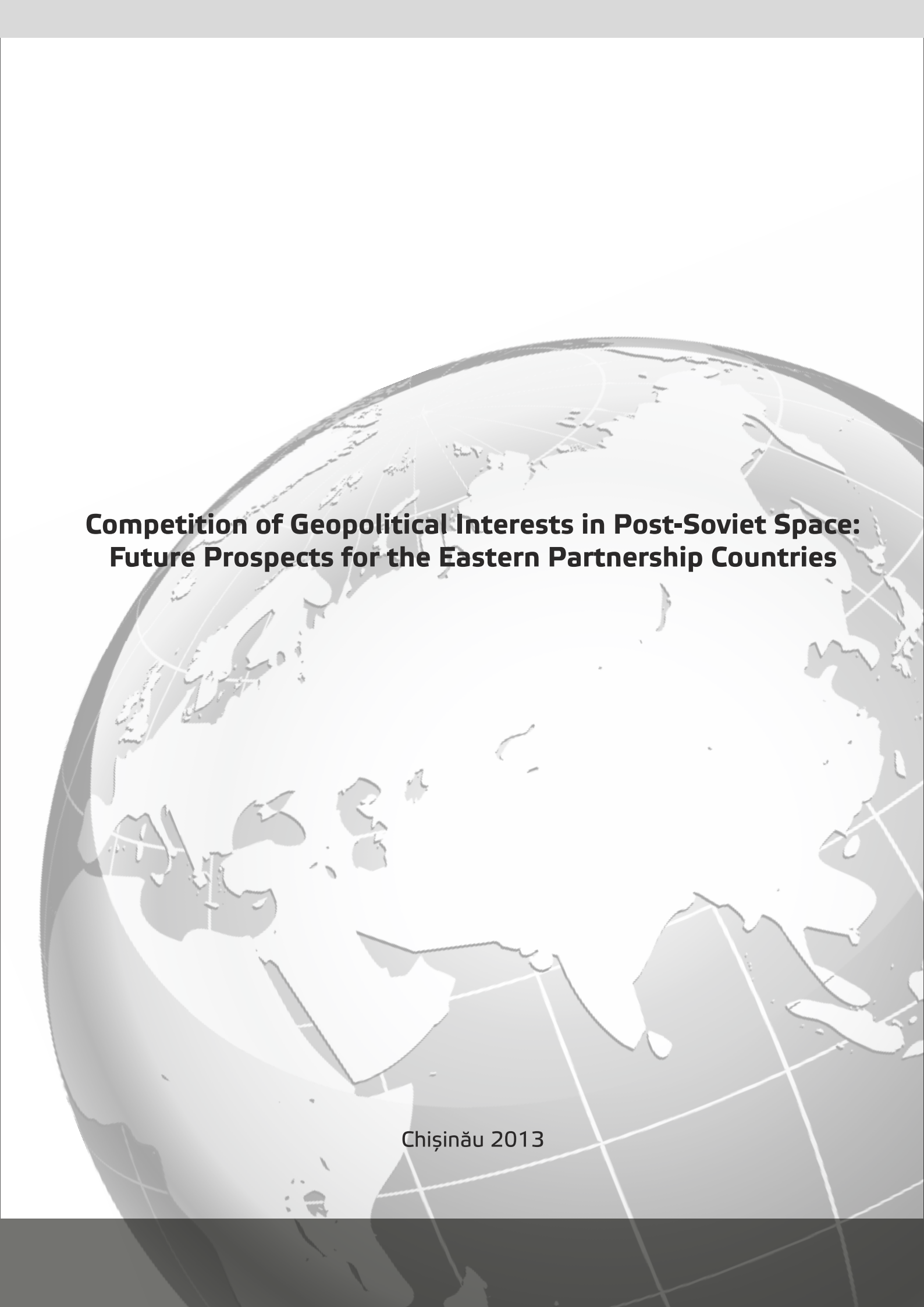

Competition of Geopolitical Interests in Post-Soviet Space: Future Prospects for the Eastern Partnership Countries

Chişinău 2013

**Concurența intereselor geopolitice în spațiul post-sovietic:
perspective pentru țările Parteneriatului Estic**

Chișinău
2013

Această publicație este susținută financiar de Fundația Soros-Moldova în cadrul proiectului *Concurența intereselor geopolitice în spațiul post-sovietic: perspective pentru țările Parteneriatului Estic*, implementat de Institutul de Politici Publice din Moldova în parteneriat cu Grupul pentru Studii Strategice și de Securitate din Ucraina.

Conținutul acestei publicații și/sau opiniile exprimate în ea nu reflectă neapărat viziunile Fundației Soros-Moldova, doar cele ale autorilor.

Autori:

Sergiy Gerasymchuk

Director pentru Programe internaționale în cadrul Grupului pentru Studii Strategice și de Securitate (Kiev, Ucraina)

Yaroslav Matiychuk

Director Executiv în cadrul Grupului pentru Studii Strategice și de Securitate (Kiev, Ucraina)

Oazu Nantoi

Director de Programe la Institutul de Politici Publice (Chișinău, Republica Moldova)

Alexandru Platon

Cercetător în cadrul Institutului de Politici Publice (Chișinău, Republica Moldova)

DECLARAȚIE DE POLITICI

Echipa de experți constituită din experți ai Institutului de Politici Publice (Republica Moldova) și Grupului pentru Studii Strategice și de Securitate (Ucraina):

Susținând voința Ucrainei și a Republicii Moldova de a promova **valorile libertății și democrației** în spațiul dintre Balcani și Marea Caspică;

Considerând că Uniunea Europeană este unul din actorii-cheie în regiunea Parteneriatului Estic și ținând cont de faptul că unul din obiectivele-cheie ale Programului Parteneriatul Estic este avansarea spre **spațiul European comun**;

Accentuând importanța problemei transnistrene pentru fortificarea și consolidarea ulterioară a spațiului sus-menționat, precum și pentru securitatea și stabilitatea regională;

Regretând profund faptul că Rusia percepe progresul țărilor Parteneriatului Estic ca element al concurenței geopolitice;

Admițând că Ucraina, Republica Moldova și alte state ale Parteneriatului Estic se confruntă cu **aceleași amenințări** și riscuri generate de intervențiile *soft power* ale Rusiei;

Salutând implicarea mai profundă a tuturor actorilor internaționali în proces, unde ei pot contribui **cu valoarea lor adăugată**;

Considerând recente evoluții și schimbări politice internaționale și regionale ca o oportunitate pentru rezolvarea crizei;

PREZINTĂ guvernelor naționale, organizațiilor internaționale, ONG-urilor naționale și internaționale și comunității de experți acest Document de Politici.

Documentul include trei capitole interconectate. Primul capitol abordează problema *soft power*-ului Rusiei, aplicarea acestuia în țările Parteneriatului Estic și provocările pe care le generează; al doilea capitol se axează pe exemplul concret de ingerință a Rusiei în afacerile interne ale unei țări a Parteneriatului Estic – Moldova și posibilele rezultate ale unei asemenea ingerințe pentru regiune și perspectivele europenizării în viitor a regiunii, iar al treilea capitol se axează pe impactul direct al *soft power* rusesc asupra strategiilor de politică externă ale țărilor Parteneriatului Estic, definindu-le pe cele mai vulnerabile dintre ele.

SOFT POWER AL RUSIEI CA INSTRUMENT DE CONCURENȚĂ GEOPOLITICĂ ÎN EUROPA DE EST

Sergiy Gerasymchuk

Federația Rusă este un subiect geopolitic, care, în virtutea motivelor de ordin istoric, precum și a legăturilor puternice de ordin economic, cultural și istoric cu țările Europei de Est (în special, țările post-sovietice) joacă un rol semnificativ în regiune. Zilele acestea, în contextului viitorului Summit de la Vilnius, se fac numeroase speculări referitoare la acest rol: este oare un rol pozitiv sau negativ? Își are oare rădăcinile în dorința de a promova noi inițiative promițătoare sau reflectă sindromurile post-imperiale ale Kremlinului.

În acest studiu, în baza cercetărilor efectuate atât de cercetătorii occidentali, precum și de cei ruși, am încercat să răspundem la întrebarea: ce sub-înțelegem prin *soft power* al Rusiei și este oare acesta suficient de "puternic" pentru a configura direcția politicii externe a țărilor Parteneriatului Estic.

Primul pas îl constituie referințele la cercetătorii politici ruși. Noi credem că studierea constatărilor lor va fi utilă pentru înțelegerea originii *soft power* al Rusiei din interior. Din această perspectivă, cercetările savantului politic rus Andrei Țigankov par a fi cele mai utile, dat fiind faptul că, în studiile sale, referindu-se la aplicarea *soft power*, abordează atât domeniul relațiilor internaționale, precum cel al școlilor de gândire politică rusească.

În articolul său ce datează cu sfârșitul anilor nouăzeci, Țigankov compară abordările politicii externe și relațiilor internaționale din Federația Rusă și definește câteva tipuri ideale: instituționalistii internaționali sau școala "securității reciproce", realişti sau școala "echilibrului de putere" (divizată în realişti defensivi și agresivi) și expansionişti revoluționari sau școala "securității prin expansiune".¹

Trăsăturile-cheie ale școlilor sus-menționate sunt reflectate în tabelele de mai jos:

Tabela 1²

Imagine	Școala de reflecții			
	Instituționalism internațional	Realism defensiv	Realism agresiv	Expansionism revoluționar
Cultura	Rusia este o țară occidentală	Rusia este un amestec de est și vest; o comunitate slavo-turcă	Rusia este o țară eurasiană anti-occidentală	Rusia este o țară eurasiană anti-americană
Statut internațional	O mare putere obișnuită, una din multe	Mare putere, temporar în criză	Supraputere, una din două	Supraputere, una din două

¹Țigankov, Andrei (1997), From International Institutionalism to Revolutionary Expansionism: The Foreign Policy Discourse of Contemporary Russia, (De la instituționalism internațional la expansionism revoluționar: discursul de politică externă a Rusiei contemporane), Revista de Studii internaționale Mershon, Vol. 41, Nr. 2 (Noiembrie 1997), pp. 247-268, p. 249.

²Ibid., p. 254.

Tip de stat	Confederație de state-națiune	Stat “post-imperial”	Imperiu stabil cu frontiere fixate	Imperiu în expansiune constantă
Metoda menținerii stabilității interne	Cooperare internațională în probleme economice și de securitate; democrație politică internă și economie de piață	Leadership în organizarea și dezvoltarea CSI	Grad înalt de centralizare; modernizare economică și militară; leadership prudent	Expansiune geopolitică permanentă
Frontiere geopolitice	Federația Rusă – frontiere naționale; fosta Uniune Sovietică – confederație cu excluderea posibilă a Țărilor Baltice	Rusia - frontiere cu străinătatea apropiată din fosta Uniune Sovietică – frontiere cu străinătatea îndepărtată	Fosta Uniune Sovietică	Depășesc mult fosta Uniune Sovietică

Tabela 2³

Imagine	Școala de reflecții			
	Instituționalism internațional	Realism defensiv	Realism agresiv	Expansionism revoluționar
Grad de ostilitate	În mare parte prietenos	Ostil	Ostil	Ostil
Principalele surse ale ostilității	Conflicte	Conflicte la periferia rusă	Diferențe în cultură și valori dintre Rusia și Vest	Uneltirile geopolitice ale SUA împotriva Rusiei
Cauza declinului sovietic	Cauze interne, declin economic	Cauze interne, precum și externe	Cauze externe	Cauze externe
Atitudine față de fostele republici sovietice	Nu amenințătoare	Unele sunt amenințătoare din cauza conflictelor interne militare și	Amenințătoare, deoarece devin influențate de către puteri geopolitice	Amenințătoare până la reintegrarea în imperiul rus

³Ibid., p. 256.

		etnice	străine	
Atitudine față de Vest	Prietenoasă, în favoarea cooperării cu Vestul	Neutră sau implicit ostilă; poate coopera în anumite probleme	Fățiș ostilă; Vestul este o cultură străină	Fățiș ostilă față de SUA, însă nu față de Europa, care ar putea deveni un aliat în lupta geopolitică Rusia-SUA
Atitudine față de Est și Sud	În general, prietenoasă, însă rece; interesele Rusiei sunt la Vest	Neutră; Rusia are interese speciale în Est și Sud	În general, suspicioasă și ostilă, în special față de China	În general, ostilă

Deși asemenea matrice ne oferă tipuri ideale, analizele politicii externe a Federației Ruse din ultimul deceniu din această perspectivă ne oferă posibilitatea de a evalua tendințele actuale și de a defini școala dominantă de reflecții.

Din acest punct de vedere, este important de a accentua faptul că a fost bine documentată asertivitatea politicii externe a Rusiei sub Putin. Rusia a întrerupt livrările de energie electrică față de Belarus, Letonia, Lituania și Ucraina din motive politice, precum și economice. De asemenea, a aplicat sancțiuni comerciale față de Georgia, Moldova și Ucraina. În 2005, Putin a convins Uzbekistanul să se opună accesului forțelor SUA la baza aeriană de la Karshi-Khanabad, o locație utilizată pentru misiuni de luptă în Afganistan. În mai 2007, Putin a comparat politica externă a SUA cu cea a celui de-al Treilea Reich și a amenințat cu re-orientarea rachetelor nucleare armate spre Europa de Vest. Lăsînd retorica la o parte, Putin a impus un “moratoriu” asupra Tratatului cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa (FACE). În august 2007, ca răspuns la planurile SUA de a disloca rachete de interceptare în Polonia și o stațiune radar în Republica Cehă, Rusia a amenințat cu instalarea propriilor sale rachete în Kaliningrad. Putin a anunțat de asemenea reluarea patrulării regulate a bombardierelor de rază lungă. În august 2007, Rusia a orchestrat o serie de exerciții militare în Uralul de Sud, cu implicarea a 6500 trupe din Rusia, China, Kazahstan, Kirgîzstan, Uzbekistan și Tadjikistan. Comerțul cu arme al Rusiei și cooperarea strategică cu China și Iran au suscit de asemenea unele preocupări ale factorilor de decizie din Vest. Conflictul armat cu Georgia din 2008, cu implicarea Osetiei de Sud și Abhaziei, au demonstrat decizia Rusiei de a se afirma ca o forță geopolitică. În septembrie 2008, în Venezuela au fost trimise nave maritime rusești pentru manevre comune. În februarie 2009, oficialii abhazi au anunțat că regiunea separatistă va găzdui două baze militare rusești. În august 2009, Rusia a anunțat că în anul 2010 urma să cheltuiască 500 milioane de dolari pentru a consolida bazele sale militare din Abhazia. În aceeași lună, oficialii kirghizi au anunțat despre închiderea unei baze aeriene a SUA care era utilizată de către forțele americane ce luptau în Afganistan. Anunțul a fost difuzat după primirea de către Kirgîzstan a ajutoarelor financiare și creditelor în sumă de 2 miliarde de dolari din partea Moscovei.⁴

⁴Mohsin Hashim S., Power-loss or power-transition? Assessing the limits of using the energy sector in reviving Russia's geopolitical stature.

(Pierderea puterii sau tranziția puterii? Evaluarea limitelor utilizării sectorului energetic pentru revigorarea dimensiunii geopolitice a Rusiei).

Revistă de studii comuniste și post-comuniste.

Un indicator destul de important al rolului Statelor Unite în politica externă a Rusiei a fost situația în jurul protestelor din Piața Bolotnaia din Rusia care au fost descrise de către mass-media ruse de stat ca fiind generate de dușmanii externi și interni ce lucrează pentru Departamentul de Stat al SUA și doresc să distrugă Rusia⁵. Un indicator nu mai puțin important al relațiilor cu SUA a fost situația recentă din Siria, când, adresându-se consiliului său pentru drepturile omului în septembrie 2013, Putin, comentînd poziția americană, a spus: "A fost foarte neplăcut și surprinzător pentru mine. Noi vorbim cu ei (americani), ne pare că sunt oameni cumsecade, însă el minte și știe că minte. Este ceva trist."⁶

Ținînd cont de faptele menționate, precum și de alte evoluții recente, putem completa o altă tabelă, care descrie tendințele politicii externe a Rusiei și auto-percepția rusească din perspectivă contemporană.

Tabela 3

Cultura	Rusia este un stat eurasian anti-american (recenta retorică anti-americană pe parcursul protestelor post-electorale din 2012, cazul Snowden și cazul Siriei doar confirmă acest fapt) – <i>Expansionism revoluționar</i>
Statut internațional	Supraputere, una din două – <i>Expansionism revoluționar</i>
Tipul de stat	Stat "post-imperial" cu tendința de convertire într-un imperiu în expansiune constantă (deși nu avem în vedere expansiunea directă a frontierelor, ci mai curînd o expansiune a influenței) – <i>o combinație de realism defensiv ce se transformă în expansionism revoluționar</i>
Metoda de menținere a stabilității interne	Grad înalt de centralizare; modernizare economică și militară; leadership prudent ce se transformă într-o expansiune geopolitică permanentă – <i>realism agresiv ce se transformă în expansionism revoluționar</i>
Frontiere geopolitice	Cu mult dincolo de fosta Uniune Sovietică (cazul manevrelor comune din Venezuela este unul dintre cele mai evidente exemple ale acestui fapt) – <i>Expansionism revoluționar</i>
Grad de ostilitate	Ostil – <i>Expansionism revoluționar</i>
Principalele surse de ostilitate	Uneltirile geopolitice ale SUA împotriva Rusiei – <i>Expansionism revoluționar</i>
Cauza declinului sovietic	Cauze externe – <i>Expansionism revoluționar</i>
Atitudine față de fostele republici sovietice	Amenințarea pînă la reintegrarea acestora în imperiul rus – <i>Expansionism revoluționar</i>
Atitudine față de Occident	Fățiș ostilă față de SUA, dar nu și față de Europa, deoarece aceasta poate deveni un aliat în lupta

⁵<http://imrussia.org/en/politics/461-bolotnaya-square-one-year-later>

⁶<http://www.usatoday.com/story/theoval/2013/09/05/obama-kerry-putin-syria-russia-g-20/2769683/>

	geopolitică dintre Rusia și SUA – <i>Expansionism revoluționar</i>
Atitudine față de Est și Sud	Neutră; Rusia are interese deosebite în Est și Sud – <i>Realism defensiv</i>

Tabela propusă confirmă că, în pofida faptului că politica externă a Rusiei și auto-percepția conțin elemente de realism de ambele tipuri – defensiv și agresiv, tendința dominantă este de expansionism revoluționar.

Putem presupune că elementele de realism mai persistă încă din cauza faptului că Rusia s-a confruntat cu o criză economică acută care i-a limitat ambițiile. Totodată, redresarea ce-și avea originea în creșterea prețurilor la resursele naturale a oferit pîrghii pentru implementarea planurilor expansioniştilor revoluționari.

Plus la aceasta, Țigankov se axează de-asemenea pe atitudinea față de aplicarea a *soft power* remarcată în Federația Rusă. În această privință, el se axează și asupra școlilor-cheie de reflecții ce se ocupă de problema *soft power*.

Tabela 4

Obiectivul exploatării <i>soft power</i>	Democrație în stil occidental	Stabilitate și securitate	Dominanță politică și economică
Metoda de exploatare a <i>soft power</i>	Cooptare tacită	Combinație dintre cooptare și constrângere	Constrângere * Presiuni politice * Sancțiuni economice * Suport pentru separatism
Conștientizarea potențialului sumei pozitive a <i>soft power</i>	Da	Da	Nu
Atitudine față de <i>hard power</i> și forța militară	Ar trebui minimizată	Rămâne esențială	Rămîne esențială

În acest context, este important de a menționa că atât cercetătorii ruși, precum și cei internaționali admit că referirile frecvente ale lui Putin la 'unitatea istorică a popoarelor' din regiune și crearea unui departament special pentru Relațiile inter-regionale și culturale cu țările străine la Kremlin denotă că autoritățile încep a lua mai în serios dimensiunea de *soft power*.

Criticii lui Putin insistă asupra faptului că *soft power* este doar un alt instrument de restabilire a controlului imperial 'dacă nu cu tancurile, atunci cu băncile'. Cu alte cuvinte, 'ne confruntăm cu restabilirea imperiului rus prin mijloace economice'. *Soft power* este astfel văzut prin aceeași prismă, ca și *hard power* al constrîngerii și forței militare, ca facilitate suplimentară de atingere a obiectivelor expansioniştilor revoluţionari. Această viziune este consolidată de reticența recentă a Rusiei față de demontarea bazelor sale militare din Georgia, promisiunile ocazionale de a utiliza 'preventiv' forța militară în afara teritoriului său pentru a răspunde amenințărilor teroriste.

Un alt indicator al *soft power* a fost prezența crescîndă a Rusiei în economiile fostelor republici sovietice. Rusia a participat la privatizarea sectorului energetic din fostul spațiu sovietic și, în rezultatul negocierilor bilaterale, Kremlinul a revendicat controlul asupra proprietății strategice și transportului în fostele republici sovietice și continuă a-și extinde influența spre statele central-europene și chiar vest-europene.

În rezultatul divizării resurselor din zona Caspică, Rusia a consolidat parteneriatele cu Azerbaidjan și Kazahstan. În Georgia, compania electrică de stat rusă a obținut dreptul de a fi furnizorul principal de electricitate, fapt care i-a oferit o formidabilă oportunitate de a influența asupra dezvoltării economice a țării. În Armenia, Rusia a obținut cîteva bunuri strategice, inclusiv o centrală electrică nucleară, pentru a compensa o datorie de 40 milioane de dolari și în aprilie 2006 gigantul energetic rus Gazprom a devenit proprietarul unic al sistemului de transportare a gazului în republică. Plus la aceasta, Anatoli Ciubais, șeful companiei electrice de stat din Rusia, și-a exprimat de asemenea interesul de a participa la privatizarea sectorului energetic în Ucraina, precum și în alte state din fosta Uniune Sovietică.

Finalmente, există un progres considerabil în ceea ce privește sporirea atractivității valorilor culturale ale Rusiei în regiune. După Congresul Compatrioților Ruși din Moscova din octombrie 2001, Kremlinul, asistat de regiuni, au alocat fonduri pentru a susține diaspora rusă din spațiul post-sovietic. De exemplu, în 2003 guvernul a alocat 210 milioane de ruble în acest scop, iar în 2004 fondurile respective s-au majorat cu 20%. Rusia a elaborat programul federal 'Limba rusă' condus de Ludmila Putin, fosta soție a Președintelui rus. Universități slave funcționează cu succes în Armenia, Azerbaidjan, Kîrgîzstan și Tadjikistan. În pofida eforturilor depuse de elitele naționaliste în statele ex-sovietice de a elimina limba rusă din viața publică și socială, milioane de persoane încă mai preferă de a conversa și lucra în limba rusă.⁷ În Ucraina și Moldova, limba rusă este deseori utilizată ca un instrument de speculații politice. De cele mai multe ori, problemele ce țin de vorbitorii de limba rusă care pretind a fi oprimați apar în perioadele electorale. Vorbitorii de limba rusă se prezintă ca opoziție în majoritatea statelor, fapt care fortifică potențialele tendințe separatiste sau problemele secesioniste existente (de exemplu, Crimeea și Transnistria).

Plus la aceasta, Moscova este tot mai conștientă de noile oportunități oferite de către mass-media electronice. Limba rusă este pe poziția a zecea în lista celor mai utilizate limbi în Internet și este dominantă în regiune. Multe persoane din regiune au acces la rețelele rusești de telecomunicații și le preferă celor occidentale – parțial datorită cunoașterii limbii, iar parțial datorită legăturilor istorice stabilite deja.⁸

Nu putem omite faptul că, după destrămarea Uniunii Sovietice, Moscova a încercat să instituie o sferă de influență în "străinătatea proximală". *Soft power*–ul său bazează pe similitudinilor istorice și culturale — prezența minorităților ruse în țările vecine, limba rusă, nostalgia post-sovietică și puterea Bisericii Ortodoxe Ruse, etc. O altă tendință

⁷Țigankov, Andrei (2006), If Not by Tanks, Then by Banks? The Role of Soft Power in Putin's Foreign Policy (Dacă nu cu tancuri, atunci cu bănci? Rolul *soft power* în politica externă a lui Putin), Studii Europa-Asia, Vol. 58, Nr. 7 (noiembrie, 2006), pp. 1079-1099, p. 1082.

⁸Țigankov, Andrei (2006), If Not by Tanks, Then by Banks? The Role of Soft Power in Putin's Foreign Policy (Dacă nu cu tancuri, atunci cu bănci? Rolul *soft power* în politica externă a lui Putin), Studii Europa-Asia, Vol. 58, Nr. 7 (noiembrie, 2006), pp. 1079-1099, p. 1084.

interesantă este încercarea de a converti orice minoritate etnică mai întâi într-o minoritate rusofonă, apoi în una orientată spre ruși. Din acest punct de vedere, Moldova, cu regret, poate fi un exemplu.

Totodată, un punct de cotitură a fost marcat de revoluția oranj din 2004 în Ucraina, când tactica neîndemânatică a Rusiei de intervenție în suportul lui Victor Ianucovici a avut efecte inverse, declanșând o amplă redefinire a tacticii ruse. Extrăgând învățăminte din rolul central jucat de grupurile societății civile și ONG-uri în Revoluția oranj, Rusia a început elaborarea unei ideologii “contra-revoluționare” rivale, susținând ONG-urile “sale”, utilizând tehnologiile “sale” web și exportând propriile sale branduri de influență politică și economică. Gleb Pavlovski descrie Revoluția oranj ca “o catastrofă foarte utilă pentru Rusia. Noi am învățat multe”.⁹

Produsul experienței rezultate din cunoștințele obținute de către elitele rusești a fost crearea unor “cvasi—instituții ale societății civile”. Acestea sunt cele finanțate de către Rusia (direct sau indirect), ghidate de ideologia neo-imperială și orientate spre discreditarea societății civile din interior. Pe de o parte, asemenea organizații pot acționa pentru a discredita societatea civilă în general, iar pe de altă parte, pot acționa ca provocatori sub statutul de “centru analitic independent” sau “ONG”. MMK “Proryv” (“Breakthrough”) sau Institutul pentru Strategia Națională, condus de Stanislav Belkovskiy, cunoscut atât în Ucraina, cât și în România drept purtătorul de cuvânt al Kremlinului¹⁰, Opțiunea Ucraineană (Ucraina), Liga Tineretului Rus (Moldova), etc. sunt destul de frecvent definite de către experți drept organizații de un așa gen. Asemenea organizații sau filialele lor pun în evidență statutul lor ne-guvernamental și non-partizan, totuși, indirect sau direct, demonstrează orientarea lor pro-rusă și subliniază faptul că ceea ce fac reprezintă majoritatea populației.

Organizațiile sus-menționate pot fi descrise ca puternice din punct de vedere instituțional și având un impact de nivel semnificativ.

Aplicând indicatorii de impact, am putea vedea următorul tablou:

Tabela 5

ONG-urile –Instrumente <i>soft power</i> ale Rusiei
<i>Indicator de resurse</i>
Fiind o parte a strategiei <i>soft power</i> ruse, foarte des <i>think tank</i> -urile și ONG-urile din acest grup nu se confruntă cu dificultăți financiare. Mai mult ca atât, de regulă ele au acces la suport instituțional, care le oferă oportunități de desfășurare a activităților ce nu se limitează la proiecte, însă le permite de a opera în cadrul unui context mai vast. Aceasta înseamnă că <i>think tank</i> -urile dispun sau de sustenabilitate instituțională persuasivă, sau de finanțare decentă pentru activitățile ce corespund priorităților agendei politicii externe a Rusiei.
<i>Indicatorul de articulare a chestiunilor</i>
De cele mai multe ori, dat fiind faptul că <i>think-tank</i> -urile și ONG-urile din acest grup nu sunt vizate de problemele democratizării și pot fi mai puțin critice față de guvernele semi-democratice, sugestiile și sfaturile

⁹ The Limits of Enlargement-lite: European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood (Limitele extinderii ușoare: puterea europeană și rusă în vecinătatea problematică). Nicu Popescu & Andrew Wilson. RAPORT DE POLITICI, p. 29

¹⁰ <http://www.salut.md/news/15944.html>

lor sunt mai bine acceptate de către factorii de decizie, decât cele ale grupurilor tradiționale ale societății civile și au mai multe șanse de a implica factorii de decizie în discuții, datorită faptului că garantează lipsa criticismului la evenimentele publice.
Vizibilitatea în mass-media este asigurată nu doar prin climatul favorabil pentru accesul mijloacelor de informare în masă în Europa de Est, dar și prin utilizarea instrumentului mass-media rusec, care este destul de important, avînd în vedere dominația mass-media din Rusia în spațiul post-sovietic.
Indicatorul de formulare a politicilor
Obținînd suport instituțional, de rînd cu contextul ideologic, și fiind ghidate de către interesele rusești pe termen lung și mediu, <i>think-tank</i> -urile din această categorie dispun de strategii pe termen lung și pot funcționa într-un stil mai mult american, decât european, ceea ce înseamnă lobby direct sau indirect în favoarea unor anumite interese, legături strînse cu factorii de decizie, etc.
Activitățile de cercetare ale <i>think-tank</i> -urilor și ONG-urilor menționate vizează în special o situație concretă sau se referă la contextul mai vast al conceptului recent apărut al lumii ruse – ‘russkiy mir’.
Indicatorul cererii
Indicatorul cererii poate fi cu greu măsurabil în acest caz. Totuși, ținînd cont de faptul că actorii societății civile din acest grup se abțin de la criticarea autorităților și evită orice speculații în legătura cu problema democratizării, ar fi justificat de a admite că aceștia sunt percepuți de către guvernele semi-democratice și autoritare cu mai puțină idiosincrazie, decât reprezentanții societății civile tradiționale.

Disponînd de resursele necesare pentru activitățile lor, ONG-urile și *think-tank*-urile pro-ruse pot de asemenea utiliza ipocriții flexibili în calitate de instrument de influență.

Finalmente, o altă funcție importantă a *think-tank*-urilor și organizațiilor pro-ruse ține de necesitatea publică. Dacă în cazul grupurilor societății civile tradiționale aspectul democratizare/occidentalizare este prevalent, în cazul organizațiilor tehnocrate finanțate de guvern și orientate spre guvern, definirea necesității publice îi revine autorităților, iar în cazul ipocriților flexibili, necesitatea publică este o variabilă flexibilă, atunci în cazul organizațiilor orientate spre “russkiy mir”, necesitatea publică este percepută prin prisma ambițiilor neo-imperiale ce corespund cu viziunile expansioniștilor revoluționari ruși. De fapt, acest grup de instrumentariu pentru ONG-urile *soft power* ruse nu prea ține cont de schimbările opiniei publice în termeni de necesitate publică. Dimpotrivă, face eforturi pentru a-i convinge pe factorii de decizie că interesul primordial al societății este reintegrarea în spațiul post-sovietic și, în caz de necesitate, manipulează fără ezitare cu rezultatele sondajelor de opinie publică.

ONG-urile și *think-tank*-urile pro-ruse țin de fenomenele recent apărute și acest fapt determină numărul lor redus. Astfel, în pofida potențialului semnificativ și mențiunilor pozitive în termeni de indicatori de impact, ele nu sunt dominante în sectorul *think-tank*-urilor ne-guvernamentale. Totodată, resursele pe care le obțin, precum și contextul ideologic care le asigură o anumită sustenabilitate, confirmă că perspectivele acestor grupuri sunt destul de promițătoare. În special, ele ar putea obține anumite succese în ceea ce privește îmbunătățirea impactului asupra guvernelor naționale și sistemului de factori de decizie în domeniul politicii externe și politicii de securitate. Declinul influenței *think-tank*-urilor și organizațiilor tradiționale, tendința de transformare a ipocriților flexibili în sateliți al ONG-urilor pro-ruse oferă de fapt acestui cvasi-segment al societății civile oportunitatea de a ocupa nișa actorului-cheie al societății civile, care interacționează cu factorii de decizie, și posibilitatea remarcabilă de a-și configura deciziile lor și de a influența asupra opiniei publice prin intermediul comentariilor privind implementarea acestor decizii.

Este de-asemenea evident că Summit-ul de la Vilnius, indiferent de rezultatele sale, nu va constitui un punct de ireversibilitate. Cel mai probabil, după succesul sau după eșecul Summit-ului de la Vilnius, rolul expansionismului revoluționar nu va fi în declin în Rusia, iar țările Parteneriatului Estic se vor confrunta cu noile provocări ale *soft power*-ului rusesc. Posibil, noi actori vor apare în acest domeniu, iar societatea civilă tradițională trebuie să fie la curent cu amenințările crescînde. Din acest punct de vedere, se pare că este vital de a ține cont de vulnerabilitățile din cadrul societăților țărilor Parteneriatului Estic și de a fi gata pentru noile intervenții din partea Rusiei 'dacă nu cu tancuri', atunci prin intermediul mijloacelor *soft*, în maniera rusească de înțelegere a *soft power*.

UTILIZAREA UNUI CONFLICT PRELUNGIT PENTRU PROMOVAREA INTERESELOR GEOPOLITICE: POLITICA FEDERAȚIEI RUSE FAȚĂ DE REPUBLICA MOLDOVA

Oazu Nantoi, Alexandru Platon

Introducere

După colapsul Uniunii Sovietice, Republica Moldova s-a confruntat cu probleme serioase în procesul de edificare a statului. Democrația defectuoasă, instituțiile nefuncționale și economia ne-sustenabilă au făcut ca Republica Moldova să nu fie gata de a-și menține și susține interesele sale naționale în raport cu influența externă negativă. Conflictul nesoluționat din raioanele de est ale Republicii Moldova (regiunea transnistreană), aflarea ilegală a trupelor rusești pe teritoriul său, precum și incapacitatea de a-și asigura securitatea energetică au creat oportunități pentru scenarii ce-ar putea împiedica consolidarea Republicii Moldova ca stat de drept suveran și democratic, liber de a-și alege propriul său vector geopolitic.

La 7 mai 2009, în cadrul Summit-ului UE de la Praga, UE a lansat Parteneriatul Estic menirea căruia este de a ajuta Armeniei, Azerbaidjanului, Belarus, Georgiei, Moldovei și Ucrainei de a implementa reformele și a promova convergența politică, economică și legislativă cu UE. Comerțul, liberalizarea regimului de vize și fondurile destinate promovării valorilor democratice și buneii guvernări sunt principalele ținte ale Parteneriatului Estic.

În cadrul Parteneriatului Estic, UE a majorat substanțial asistența sa direcționată spre implementarea reformelor axate pe apropierea Republicii Moldova de standardele europene. La 16 decembrie 2010, în cadrul dialogului UE - Moldova, a fost semnat Planul de acțiuni pentru liberalizarea regimului de vize. Progresul în negocierile cu UE privind liberalizarea regimului de vize pentru Moldova și Acordul de Asociere (inclusiv Acordul privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător) a fost salutat de diverși oficiali europeni. La 15 noiembrie 2013, Jose Manuel Barroso, Președintele Comisiei Europene, a anunțat că Moldova a îndeplinit criteriile pentru circulația fără vize și că Comisia Europeană a recomandat ridicarea cerințelor de viză de către Uniunea Europeană pentru cetățenii moldoveni care dețin pașapoarte biometrice. Se preconizează ca la Summit-ul Parteneriatului Estic care se va desfășura în noiembrie 2013 la Vilnius UE să parafeze Acordul de Asociere cu Republica Moldova. Acest fapt ar putea genera un proces mai dinamic de modernizare și un impuls pentru reformele ce țin de UE, implementate în Republica Moldova. Parteneriatul dintre Republica Moldova și UE oferă o șansă pentru schimbări de atitudine în societatea moldovenească, pentru detașarea de trecut și mentalitatea ne-democratică.

În același timp, Federația Rusă își reface influența sa asupra celor șase post-sovietice vizate de Parteneriatul Estic. Revenirea lui Vladimir Putin la Președinția Federației Ruse a marcat o activizare a eforturilor Rusiei orientate spre menținerea intereselor sale în străinătatea proximală prin intermediul Uniunii Vamale și ideii proiectului integraționist Uniunea Eurasiatică. Republica Moldova, care este membru al CSI, este influențată de către Rusia prin intermediul a unui spectru larg de instrumente – acces la piața rusă (inclusiv la piața muncii), reglementarea conflictului transnistrean, dependența energetică, etc. În prezent, segmente importante ale societății moldovenești sunt manipulate cu ușurință cu sloganele “nostalgiei după URSS”. Diversitatea etno-lingvistică a Moldovei și particularitățile regionale sunt de asemenea utilizate pentru a bloca perspectiva europeană.

Problemele cu care se confruntă unele țări ale UE, de rînd cu promovarea activă a Uniunii Vamale, a determinat reducerea substanțială a numărului de cetățeni moldoveni ce susțin aspirațiile de integrare europeană ale Moldovei. Acest fapt alarmează nu doar comunitatea de experți din Moldova, ci și factorii de decizie și experții din Uniunea Europeană. Devine evident că politica *soft-power* a Rusiei în regiune va avea menirea de a împiedica apropierea Moldovei de UE și compromiterea agendei europene a țării pentru a schimba vectorul politicii externe a Moldovei spre proiectul Eurasiatic.

Susținerea din partea cetățenilor a ideii de integrare a Moldovei în Uniunea Europeană a culminat în perioada guvernării Partidului Comuniștilor¹¹. Barometrul Opiniei Publice din noiembrie 2007 indica că 76% din cetățeni erau în favoarea integrării în Uniunea Europeană. Paradoxal, însă numărul de susținători ai perspectivei europene a Moldovei a început să scadă după venirea la putere după alegerile anticipate din 29 iulie 2009 a unei coaliții de partide care s-a auto-numit *Alianța pentru Integrare Europeană* (AIE). Nivelul redus de cultură civică și politică, precum și scandalurile interne și acuzațiile reciproce în cadrul AIE au contribuit de asemenea la reducerea substanțială a numărului adepților perspectivei europene a Republicii Moldova. Barometrul Opiniei Publice din aprilie 2013 a evaluat la 50.2% suportul cetățenilor pentru integrarea în UE. Același sondaj al opiniei publice a revelat că 52% din populație optează pentru Uniunea Vamală condusă de Rusia¹².

Conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova (regiunea transnistreană) rămîne un instrument de șantajare a Moldovei aplicat eficient de către Federația Rusă. Rusia continuă a susține din punct de vedere economic regimul falimentar din Transnistria. Plus la aceasta, Federația Rusă continuă să se opună retragerii trupelor sale de pe teritoriul Moldovei, blocînd orice încercare de transformare a actualei operațiuni de menținere a păcii într-o misiune civilă cu mandat internațional. Diplomația rusă promovează propria sa viziune asupra reglementării conflictului transnistrean, urmărind același scop – menținerea influenței și controlului asupra Moldovei.

Esența problemei cunoscute ca « conflictul transnistrean »

Problema cunoscută ca *conflictul transnistrean* din raioanele de est ale Republicii Moldova (regiunea transnistreană) există de la începutul anilor 1990. Conflictul este o consecință a luptelor politice ce urmăreau păstrarea Uniunii Sovietice. Între timp, conflictul transnistrean a fost catalogat drept «înghețat» și în ultimul timp n-a fost remarcată nici o dinamică pozitivă în procesul de reglementare.

Situația a început a se schimba în special după lansarea Parteneriatului Estic la Summit-ul de la Praga din 7 mai 2009. Se consideră că semnarea de către Ucraina și Republica Moldova a Acordurilor de Asociere cu UE va avea un impact direct asupra auto-proclamatei «republici moldovenești nistrene» («RMN») – o fișie îngustă de pămînt între Ucraina și restul teritoriului Republicii Moldova.

În Republica Moldova și oriunde există o opinie larg răspîdită, precum că «RMN» este un instrument ce poate fi utilizat de către Federația Rusă pentru a bloca traseul european al Republicii Moldova. În acest context, în anul 2013, situația în Zona de Securitate din Republica Moldova s-a tensionat în repetate rînduri. În unele cazuri, a fost necesară implicarea oficialilor OSCE pentru a stabili situația.

Apar întrebări în legătură cu posibilele scenarii de evoluție a procesului de reglementare a conflictului după Summit-ul de la Vilnius, cînd Ucraina urmează a semna și Republica Moldova - a parafa Acordurile de Asociere cu UE. Evoluțiile în jurul reglementării *conflictului transnistrean* necesită o revizuire critică prin prisma noilor realități.

Termenul «*conflictul transnistrean*» indică spațiul geografic în care a apărut conflictul; totuși, acesta nu spune nimic despre geneza și esența sa.

¹¹ Partidul Comuniștilor a schimbat vectorul politicii externe a țării de la Uniunea Rusia-Belarus spre Uniunea Europeană către sfîrșitul anului 2003, cînd refuzul lui Vladimir Voronin de a semna *Memorandumul Kozak* a generat deteriorarea relațiilor cu Federația Rusă.

¹² Barometrul Opiniei Publice, aprilie 2013, p. 118 // <http://www.ipp.md/libview.php?l=en&id=655&idc=156>

Rădăcinile conflictului vin din trecutul istoric, din anul 1812, când Imperiul Rus a anexat Basarabia (teritoriul dintre râurile Prut și Nistru). Însă actualul conflict a erupt pe fundalul proceselor politice care au dus la dezintegrarea Uniunii Sovietice în cincisprezece noi țări, inclusiv Republica Moldova (fosta Republica Sovietică Socialistă Moldovenească – RSSM).

Analiza proceselor ce au avut loc în fosta RSSM începînd cu anul 1989 ne permite să facem următoarele concluzii:

- Conflictul a apărut printre populația de pe malul stîng al râului Nistru – între susținătorii și oponenții retragerii RSSM din Uniunea Sovietică. Linia de divizare dintre cele două categorii de locuitori ai RSSM, care aveau viziuni politice incompatibile, nu coincidea cu linia râului Nistru. Conflictul a izbucnit în raionul Dubăsari, pe malul stîng. Administrația orașului Dubăsari promova politici împotriva independenței Moldovei, în timp ce administrația raionului Dubăsari susținea transformarea RSSM în stat independent.

- La 23 iunie 1990, Sovietul Suprem al RSSM, cu participarea deputaților aleși pe întreg teritoriul republicii, inclusiv regiunea transnistreană, au adoptat Declarația de Suveranitate. Conform instrucțiunilor Moscovei, la 2 septembrie 1990, la Tiraspol, «Congresul deputaților de toate nivelele» a proclamat formarea «Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene *ca parte a URSS*». Scopul proclamării acelei republici era de a o utiliza ca instrument de șantaj în vederea menținerii RSSM în cadrul URSS «actualizate».

- «RMN» a fost formată prin violență. Structurile de stat fragile ale Republicii Moldova nu s-au putut opune puterii militare rusești. Trupele paramilitare ale «RMN» au fost create cu contribuția fostelor unități militare ale Armatei a 14-a sovietice, care erau sub control rusesc începînd cu 1 aprilie 1992¹³.

- În 1992, Federația Rusă a comis un act de agresiune împotriva Republicii Moldova. Ca rezultat, Republica Moldova a pierdut controlul asupra unei părți a teritoriului său (în jur de 12%). Acest fapt a fost urmat de încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului, inclusiv epurare etnică. Aproape 25 mii oponenți politici ai regimului «RMN» au devenit persoane intern deplasate.

- Rolul Federației Ruse în declanșarea și menținerea conflictului este evocat în Hotărîrea Curții Europene pentru Drepturile Omului privind cazul Ilașcu și alții versus Moldova și Rusia din 2004.

- Conflictul transnistrean nu este un conflict intern, nici etnic. De exemplu, doar în Chișinău trăiesc mai multe persoane de naționalitate rusă (cetățeni ai Republicii Moldova), decît în întreaga «RMN». De asemenea, nu există o bază juridică pentru a justifica existența regimului anti-constituțional din raioanele de est ale Republicii Moldova.

Problema cunoscută drept «conflictul transnistrean» este un conflict dintre proiectul Republicii Moldova de edificare a statului în interiorul frontierelor recunoscute la nivel internațional și interesele geopolitice rusești.

Ce este «Republica Moldovenească Nistreană » astăzi?

«RMN» autoritară insistă asupra existenței «poporului transnistrean». Această «națiune» a pretins a-și exprima repetat dorința sa de a fi «mai aproape de Rusia» (de exemplu, «referendumul» din 17 septembrie 2006) și respinge categoric orice apropiere de Republica Moldova.

Autoritățile «RMN» insistă că formațiunea lor ar fi un stat de drept democratic. În realitate, chiar de la crearea sa, «RMN» a instituit un regim autoritar, care anihilează orice opoziție politică în raport cu idea de existență a «RMN».

¹³ Decretul Președintelui Federației Ruse din 01.04.92 Nr. 320 cu privire la trecerea sub jurisdicția FR a unităților militare ale forțelor armate ale fostei Uniuni Sovietice de pe teritoriul Republicii Moldova // www.lawrussia.ru/texts/legal_555/doc555a314x671.htm

Acest fapt asigură o falsă unanimitate inerentă tuturor sistemelor politice ne-democratice. «RMN» a instituit o atmosferă de frică, conformitate și supunere față de regimul existent.

Principalul organ represiv al «RMN» este «Comitetul Securității de Stat» (Комитет Государственной Безопасности, КГБ, KGB)¹⁴, care funcționează ca poliție politică. KGB-ul «RMN» blochează în mod constant orice inițiativă civică independentă. Acesta exercită un control strict asupra tuturor ONG-urilor de pe malul stîng al Nistrului și nu permite cooperarea liberă și comunicarea dintre cetățenii simpli de pe ambele maluri ale Nistrului. «KGB-ul» urmărește toți reprezentanții misiunilor diplomatice și organizațiilor internaționale care vizitează «RMN» și are reprezentanți în toate grupurile de lucru pentru consolidarea încrederii. Acțiunile reprezentanților «RMN» în aceste grupuri de lucru sunt strict monitorizate de către «KGB», care blochează cu perseverență orice decizie direcționată spre consolidarea încrederii.

Cu suportul Federației Ruse, sfidînd toate acordurile încheiate anterior care prevedeau «libera circulație a persoanelor, mărfurilor și serviciilor», regimul din «RMN» a instituit o frontieră *de facto* de-a lungul liniei administrative, separînd teritoriul controlat de regim de restul Republicii Moldova. Regimul din «RMN» interzice trecerea pe malul stîng al Nistrului a tuturor Membrilor Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova. De asemenea, au existat cazuri cînd diplomaților străini acreditați în Republica Moldova li s-a interzis de a vizita regiunea de pe malul stîng al Nistrului. Regimul din «RMN» are liste negre ale cetățenilor Republicii Moldova, cărora li se interzice accesul pe teritoriul pe care-l controlează.

Timp de mai mult de douăzeci de ani, în «RMN» funcționează un mecanism de spălare a creierelor (ziare, radio și TV) care continuă a fortifica *românofobia* moștenită din perioada sovietică. Imaginea dușmanului este creată din orice ce se referă la Republica Moldova, România, SUA, NATO, etc. Conflictul armat din 1992 este prezentat ca un act de agresiune din partea Republicii Moldova față de «poporul transnistrean». Toți elevii sunt duși în repetate rînduri la «muzee» care arată «atrocitățile comise de agresorii fasciști româno-moldoveni» în 1992. Toți tinerii din «RMN», indiferent de naționalitatea lor, sunt înrolați forțat în unitățile paramilitare («armată») care sunt supuse acelorași practici de «spălare a creierilor» și sunt instruiți pentru a «respinge agresiunea din partea Republicii Moldova».

Aceste practici au rămas neschimbate după decembrie 2011, cînd Evgheni Șevciuk l-a înlocuit pe Igor Smirnov în calitate de «președinte» al «RMN» - de exemplu, portalurile și forumurile de pe Internet ce publică opinii critice despre Evgheni Șevciuk sunt blocate pe malul stîng al Nistrului.

În «RMN» mai continuă încă practica sovietică de rusificare forțată a populației. În pofida faptului că «RMN» a declarat «trei limbi de stat» - rusa, ucraineana și moldoveneasca (cu utilizarea grafiei chirilice), limba rusă domină exclusiv în toate domeniile publice. Din numărul total de elevi, doar în jur de 10% studiază în «limba moldovenească» și în jur de 5% - în ucraineană¹⁵. Dacă pentru predarea în limbile rusă și ucraineană de regulă sunt utilizate cărți publicate în Rusia și, respectiv, în Ucraina, atunci pentru predarea în limba «moldovenească» (cu utilizarea grafiei chirilice) nu există manuale. Din acest motiv, elevii care studiază în limba «moldovenească» sunt dezavantajați și discriminați din start.

În regiunea transnistreană au mai rămas doar 8 instituții de învățămînt, unde instruirea se face în limba română, cu utilizarea alfabetului latin, conform curriculumului Republicii Moldova¹⁶. Totuși, acești elevi, părinții și profesorii lor

¹⁴ Portalul oficial al Comitetului Securității de Stat al «RMN» // www.kgb-pmr.com

¹⁵ Anuarul statistic al RMN 2013, p. 59 // <http://mepmr.org/pechatnye-izdaniya/statisticheskii-ezhegodnik-pmr>; p.59.

¹⁶ Liceul „Mircea Eliade» funcționează în Tiraspol – este unica instituție din capitala «RMN» care educă cetățeni ai Moldovei.

trebuie să facă față unor presiuni nemaipomenite din partea autorităților «RMN». În octombrie 2012, CEDO a emis o Hotărîre privind cazul Catan și alții versus Moldova și Rusia, în care conchide că dreptul elevilor la educație în regiunea transnistreană este încălcat prin acțiuni de presiune și intimidare din partea autorităților «RMN».

Din cauza realităților din regiunea transnistreană, absolvenții acestor instituții de învățămînt au puține șanse sau nu au defel de a-și găsi un loc de muncă pe malul stîng al Nistrului. Politica regimului «RMN» promovează de fapt plecarea din regiune a categoriei de persoane ce nu sunt loiale regimului.

Oamenii ce trăiesc în «RMN» nu pot fi considerați drept o comunitate de oameni liberi, opiniile cărora sunt exprimate prin instrumente tradiționale ale unei societăți democratice, așa ca alegeri libere și corecte, referendumuri, sondaje de opinie, etc. Dacă cetățenii moldoveni ce locuiesc în teritoriul controlat de autoritățile constituționale au experiența participării la alegeri considerate drept libere și corecte de către observatorii internaționali, dacă în Moldova există pluralism de opinii, inclusiv în mass-media, atunci persoanele ce trăiesc în «RMN», imediat după destrămarea Uniunii Sovietice, au trecut sub controlul unui regim xenofob și autoritar și trăiesc într-o atmosferă de frică, în timp ce mass-media cenzurate mimează de decenii «unitatea poporului transnistrean».

În „RMN» au fost desfășurate cîteva pseudo-referendumuri pentru a demonstra refuzul «poporului transnistrean» de a fi parte a Republicii Moldova. Ultimul a avut loc la 17 septembrie 2006. Conform rezultatelor anunțate, 97.1% din participanți ar fi pledat pentru «independența republicii și alipirea ulterioară la Federația Rusă». Regimul ar fi putut anunța orice cifră dorită de Kremlin.

«Pluralismul» este permis în «RMN» doar în limitele unei ideologii rigide. Partidele politice din «RMN» de asemenea poartă amprenta particularităților locale. Partidul politic «Obnovlenie», care controlează majoritatea în «Sovietul Suprem» (29 din totalul de 43 mandate), este un instrument politic al companiei «Sheriff». Această companie este cea mai puternică afacere din regiune și deține monopolul asupra multor domenii de activitate economică în «RMN». Dacă principalul sponsor al partidului «Obnovlenie» și-ar retrage susținerea, atunci, cu certitudine, partidul ar dispărea. Toate celelalte partide politice de existența cărora se știe în «RMN» sunt structuri completamente neviabile. La 1 martie 2012, a avut loc primul congres al partidului «pro-prezidențial» «Vozrojdenie». Acest partid a fost creat de «președintele RMN», Evgheni Șevciuk, cu scopul de a diviza «Sovietul Suprem» și a forma o majoritate «pro-prezidențială». Totuși, acest scop nu a fost atins și în prezent nu sunt semne ale activității acestui partid. Partidul Comunist din Transnistria, profitînd de suportul financiar oferit de Partidul Comunist din Federația Rusă, a reușit să-și promoveze unul din membri săi în «Sovietul Suprem». Celelalte partide politice din «RMN» nu au nici o pondere și sunt de fapt structuri decorative ale regimului politic autoritar.

În «RMN» există o «cetățenie transnistreană» oficială. Aceasta înseamnă că regimul emite pașapoarte pentru locuitorii regiunii. Este evident că această «cetățenie» și pașapoartele locale nu sunt recunoscute de nici un stat. Oamenii ce locuiesc pe teritoriul controlat de către «RMN» și care doresc să călătorească în exteriorul Republicii Moldova trebuie să obțină cetățenia unui stat real. Regimul din «RMN» impune cerința de a deține «cetățenia» sa ca o condiție pentru obținerea pensiei sau pentru angajare în sectorul bugetar.

Pentru a înțelege corect factorul cetățeniei în regiunea transnistreană, trebuie de ținut cont de «pragmatismul» populației, dat fiind faptul că populația social activă din regiunea transnistreană de regulă deține cîteva pașapoarte ale diferitor țări și le utilizează în dependență de destinația călătoriei lor.

Federația Rusă promovează conversiunea locuitorilor din raioanele de est ale Republicii Moldova în cetățeni ruși. Rusia le-a cerut de nenumărate ori autorităților moldovenești deschiderea unei secții consulare la Tiraspol. Dat fiind faptul că autoritățile moldovenești n-au acceptat acest lucru, Rusia a deschis un consulat *de facto* la Tiraspol.

Procesul de obținere a pașapoartelor rusești este corupt, în timp ce serviciile de mediere în vederea accelerării procesului sunt acordate pentru o anumită taxă. De fapt, Federația Rusă dorește să ridice numărul de cetățeni ruși din regiune la un nivel care ar permite de a declara că «regiunea transnistreană este populată în special de cetățeni ruși. La moment, numărul anunțat al cetățenilor ruși din «RMN» este de aproximativ 170 mii persoane. Totodată, există unele dubii privind corectitudinea acestor cifre, în special din punct de vedere al prezenței reale a acestor persoane pe malul stîng al Nistrului, deoarece mulți locuitori ai acestei regiuni deprimare din punct de vedere economic și social pleacă finalmente în Federația Rusă (după apariția conflictului, populația regiunii s-a redus cu aproape 30%).

Numărul anunțat de cetățeni ucraineni în «RMN» este de aproximativ 80 mii persoane. În pofida discriminării din partea regimului, majoritatea populației «RMN» (peste 60%) o constituie cetățenii Republicii Moldova. Aceasta înseamnă că multe persoane de pe malul stîng al Nistrului se identifică cu Republica Moldova, deși nu manifestă acest fapt din cauza caracterului autoritar al regimului.

Diplomații acreditați în Moldova solicită deseori întâlniri cu reprezentanți ai autorităților «RMN» pentru a se documenta referitor la poziția celeilalte «părți» implicate în conflict, deși există numeroase dovezi că autoritățile de la Tiraspol sunt marionete ale Federației Ruse și conceptele cu care operează («popor transnistrean», «vector eurasian», «agresiune din partea Republicii Moldova») au fost elaborate de către Kremlin. Această practică, care este destul de umilitoare pentru Republica Moldova, creează un confort psihologic pentru conducerea de la Tiraspol și contribuie la perceperea eronată a conflictului.

Caracterul artificial al conflictului este confirmat, printre altele, de următoarele fapte ce țin de diverse domenii de activitate:

- În jur de 4 000 tineri de pe malul stîng al Nistrului își fac studiile la instituții de învățămînt din Chișinău;
- În anumite genuri de sport, inclusiv fotbalul, campionatele sunt comune pentru ambele maluri ale Nistrului;
- Toate întreprinderile de pe malul stîng al Nistrului care își exportă produsele lor sunt înregistrate la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova¹⁷.

Prezența militară a Federației Ruse pe teritoriul Republicii Moldova

Spre deosebire de republicile Baltice (Lituania, Letonia și Estonia), în perioada de «perestroika», Moldova n-a putut obține evacuarea de pe teritoriul său a unităților militare subordonate Moscovei pentru a scăpa în acest fel de șantajul din partea centrului unional. În rezultat, edificarea statului în Moldova a fost afectată de problema separatismului regional dirijat și susținut de centrul unional.

Prin urmare, Federația Rusă a început să profite de conflictul nesoluționat din regiunea transnistreană pentru a menține Republica Moldova în sfera sa de influență.

Comportamentul Rusiei față de Moldova este determinat de nivelul redus de competență, precum și de coruperea clasei politice din Moldova. Federația Rusă își menține ilegal trupele sale pe teritoriul Republicii Moldova, contrar angajamentelor sale internaționale¹⁸, sfidînd în acest mod suveranitatea și integritatea teritorială a Moldovei.

¹⁷ Ele au nevoie de certificate de conformitate și documente vamale de la autoritățile competente ale Moldovei. În același timp, aceste întreprinderi nu plătesc impozite în bugetul de stat (discriminare pozitivă).

Prezența militară a Federației Ruse pe teritoriul Moldovei are două componente. Prima componentă este reprezentată de unitățile sale militare care fac parte din operația de menținere a păcii instituită prin *Acordul cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului în regiunea transnistreană a Moldovei* (semnat la 21 iulie 1992 la Moscova)¹⁹. A doua componentă este reprezentată de unitățile militare ale Rusiei staționate ilegal în regiunea transnistreană sub pretextul păzirii depozitelor de armament de la Colbasna. Pentru a justifica prezența lor, Rusia în mod deliberat nu dezamorsează în jur de 20 tone de armament. Ambele categorii de trupe rusești sunt unite sub comandamentul Grupului Operațional al Forțelor Ruse. Această prezență militară este de asemenea o acoperire pentru serviciile de informații ale Rusiei, care, din teritoriul de pe malul stîng al Nistrului, își extind activitatea pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

În anul 2012, Federația Rusă și-a re-echipat unitățile sale militare din regiunea transnistreană cu arme și mijloace noi de transport. Plus la aceasta, pe parcursul ultimilor doi ani (2012-2013), reprezentanții Rusiei au insistat repetat ca Republica Moldova să permită utilizarea aeroportului militar de la Tiraspol fără control din partea grănicerilor și vameșilor moldoveni.

A fost creată așa-numita «armată transnistreană», care este asigurată cu arme și muniții de către Federația Rusă. Ofițeri ruși formal pensionați conduc aceste *forțe paramilitare*. Este cunoscut faptul că ofițerii acestor trupe, în dependență de gradul deținut, beneficiază direct din partea Federației Ruse de suplimente în numerar mai mari decît salariile lor «oficiale».

Suportul economic din partea Rusiei pentru regimul din «republica moldovenească nistreană»

Cu un deficit bugetar de aproximativ 70%, «republica moldovenească nistreană» este în faliment din punct de vedere al dezvoltării economice și sociale. Cu toate acestea, Federația Rusă îi asigură supraviețuirea, acordîndu-i diverse tipuri de suport. Cel mai vizibil dintre acestea sunt suplimentele la pensii pentru persoanele în vîrstă și gazul natural furnizat în condiții favorabile.

Toate persoanele în vîrstă din «RMN» (în jur de 140 000 persoane) beneficiază de un supliment lunar la pensie din partea Federației Ruse (în jur de 10-20 dolari).

În ceea ce privește furnizarea gazului natural, prețul acestuia pentru regiunea transnistreană este de cîteva ori mai jos, decît pentru restul teritoriului Republicii Moldova²⁰. Totodată, deja de mai mulți ani, «RMN» nu reușește să plătească pentru gazul natural furnizat de către *Gazprom*. Mai mult ca atît, banii colectați de la populația și întreprinderile din regiune pentru consumului de gaz natural sunt acumulați pe un cont bancar separat și utilizați ulterior pentru a acoperi deficitul bugetar al «RMN».

Gazprom anunță cu regularitate creșterea datoriei «RMN» pentru gazul natural consumat²¹, însă nu întreprinde acțiuni pentru a pune capăt acestei practici. Pe de altă parte, *Gazprom* a încercat de cîteva ori să ceara

¹⁸ Actul Final al Conferinței statelor parte la Tratatul cu privire la Forțele Convenționale din Europa, 19 noiembrie 1999 // www.osce.org/library/14114

¹⁹ Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova, 21 iulie 1992 r. // www.peacekeeper.ru/ru/?module=pages&action=view&id=89

²⁰ Conform scurgerilor de informații, Uzina Metalurgică Moldovenească din Rîbnița (regiunea transnistreană), una dintre cele mai mari întreprinderi din Moldova și un contribuabil substanțial la bugetul „RMN», plătește pentru gazul rusesc pe care-l consumă 42 USD pentru 1000 metri cubi, în timp ce consumatorii de pe malul drept al Nistrului plătesc în jur de 380 USD pentru 1000 metri cubi.

²¹ În jur de 4.5 miliarde dolari SUA în vara anului 2013.

rambursarea «datoriei» de la *MoldovaGaz* (65% din acțiunile căruia le deține), sesizând Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de la Moscova.

Măsurile de consolidare a încrederii: au ele oare vreun impact?

Pe întreaga perioadă a conflictului transnistrean, au fost întreprinse numeroase încercări de a iniția activități de *consolidare a încrederii*. Aceste eforturi s-au intensificat în ultimii ani, în special după ce Republica Moldova a devenit țară vecină a UE în 2007.

Se consideră că, datorită consolidării încrederii, *părțile în conflict* vor ajunge pas-cu-pas la un compromis corect și rezonabil. Însă o asemenea abordare implică faptul că conflictul respectiv este intern – între populația de pe malul stîng și cel drept al râului Nistru. În realitate, situația este destul de diferită.

Autoritățile «RMN», urmînd indicațiile parvenite de la Kremlin, blochează în mod conștient și consecvent orice încercare de inițiere, fără control din partea «KGB»-ului, a comunicării directe dintre oamenii simpli și organizațiile partenere de pe cele două maluri ale Nistrului.

Exemplul *Euroregiunii Dniester/Nistru* este foarte relevant²². La început, se preconiza ca raioanele de nord ale regiunii transnistrene (Camenca și Rîbnița) să adere la această Euroregiune. Totuși, după o fază de așteptări optimiste legate de apariția noului lider în regiune – Evgheni Șevciuk, a devenit clar că administrațiilor acestor raioane li s-a interzis implicarea în proiect.

De regulă, donatorii, ghidați de o percepție greșită a conflictului, le cer ONG-urilor moldovenești de a avea parteneri din regiunea transnistreană pentru proiectele axate pe consolidarea încrederii. În situația cînd «KGB-ul» controlează toate activitățile non-guvernamentale pe malul stîng al Nistrului, impactul unor asemenea «proiecte comune» este cel puțin discutabil.

Mulți reprezentanți ai actualei administrații de la Tiraspol, foști «reprezentanți ai societății civile transnistrene», au fost anterior implicați în activități de consolidare a încrederii finanțate de către donatori din UE și SUA. Totuși, odată cu obținerea funcțiilor «oficiale», aceste persoane blochează consecvent și neutralizează activitățile de consolidare a încrederii (de exemplu, Nina Ștanski – actualul «ministru de externe al RMN»).

De-asemenea, în fața condițiilor impuse de către autoritățile «RMN», donatorii acceptă inițierea proiectelor pe teritoriul controlat de către «RMN», fără co-implicarea autorităților moldovenești. Din cauza desconsiderării autorităților oficiale ale Moldovei și dorinței de a avea aprobare din partea autorităților «RMN» pentru anumite proiecte, imaginea Moldovei în ochii populației din stînga Nistrului slăbește.

Chiar dacă donatorii occidentali implementează proiecte ce îmbunătățesc viața oamenilor de rînd de pe malul stîng al Nistrului, din cauza cenzurii, manipulărilor mass-media și discursului pro-rus al autorităților din «RMN», acest suport nu este perceput ca provenind de la Vest. Astfel, banii plătitorilor de impozite din Occident consolidează poziția autorităților «RMN» și a Federației Ruse pe malul stîng al Nistrului și amîină soluționarea conflictului.

Eforturile anti-UE ale Rusiei în Moldova înainte de Summit-ul de la Vilnius: între Tiraspol și Chișinău

Urmărind scopul de a modifica vectorul geopolitic al Moldovei, Federația Rusă utilizează în mod consecvent instrumentele generate de problema transnistreană, atît la Chișinău, precum și la Tiraspol.

²² Portalul oficial al Euroregiunii Dniester/Nistru // www.dniester.eu

Parafarea și semnarea ulterioară a Acordului de Asociere cu UE alarmează regimul din «RMN». Semnarea de către Moldova a Acordului privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AZLSAC), ca parte-cheie a Acordului de Asociere, va priva întreprinderile din regiunea transnistreană de beneficiile de care se bucură în prezent în cadrul sistemului de preferințe comerciale GSP+, oferite Republicii Moldova de către UE începând cu luna martie 2008²³.

Pe malul stîng al Nistrului a fost lansată o campanie negativă de informare dirijată împotriva Acordului de Asociere și AZLSAC. Deși reprezentanții «RMN» au fost invitați să participe la negocieri, doar o singură persoană din așa-numitul «minister al afacerilor externe» a fost prezentă la întâlniri. Era clar că Federația Rusă a instruit autoritățile «RMN» să ignore negocierile.

Evident, Rusia este preocupată de efectele Acordului de Asociere și AZLSAC asupra regiunii transnistrene²⁴, deoarece își dă seama că integrarea «RMN» în spațiul economic al UE va duce cu certitudine la erodarea regimului din interior. Pentru a evita această perspectivă nedorită, Rusia le impune autorităților «RMN» o auto-izolare, care este în detrimentul întreprinderilor din regiune²⁵.

La 21 martie 2011, Dmitri Medvedev, pe atunci Președinte al Federației Ruse, a emis un Decret privind desemnarea lui Dmitri Rogozin, Vice-Prim Ministru, în calitate de *reprezentant special al Președintelui în Transnistria*. De fapt, rolul atribuit lui Dmitri Rogozin, după cum au confirmat intervențiile sale repetate în procesul politic de la Chișinău, este în special de a împiedica avansarea Republicii Moldova în parteneriatul său cu UE.

Federația Rusă dorește să destabilizeze situația politică în Republica Moldova și să genereze demiterea Guvernului și alegeri parlamentare anticipate pentru a le permite forțelor politice anti-europene să vină la putere. Principalul partid de opoziție, Partidul Comuniștilor, poate fi considerat în prezent ca un instrument rusesc de realizare a acestui scop. În retorica sa anti-europeană, i se alătură și alte partide «de stînga» din Moldova, așa ca Partidul Socialiștilor, Partidul Regiunilor, etc.

În martie 2013, Partidul Comuniștilor și Partidul Democrat au demis Guvernul condus de Vlad Filat. În contextul acestei crize politice, Partidul Comuniștilor a insistat asupra dizolvării Parlamentului și alegerilor legislative anticipate. Acest scenariu a coincis cu poziția Federației Ruse – deteriorarea situației politice, haos politic controlat, subminarea perspectivei europene în societatea moldovenească, guvern anti-UE condus de Partidul Comuniștilor²⁶ și reorientarea geopolitică a Republicii Moldova spre Uniunea Vamală și Uniunea Eurasiatică. Toate acestea au fost evitate datorită compromisului la care s-a ajuns în Parlament și formării la 30 martie 2013 a unui nou Guvern, condus de Iurie Leancă.

Vizînd menținerea Republicii Moldova în sfera sa de influență, oficialii din Federația Rusă nu ratează nici o ocazie de a le arăta oficialilor moldoveni că Moldova ar putea avea probleme legate de regiunea transnistreană, dacă își

²³ În jur de 30% din exporturile din regiune ajung pe piața UE. Exporturile spre Rusia sunt în descreștere constantă și se estimează în prezent la aproximativ 20%.

²⁴ Administrația Președintelui Rus a comandat studii politice privind impactul aderării Moldovei la ZLSAC și efectele asupra oportunităților de afaceri ale Rusiei în regiunea transnistreană. De menționat că cele mai importante întreprinderi din regiunea transnistreană au fost privatizate ilegal de capitalul rus public și privat.

²⁵ Ținînd cont de circumstanțe, UE a decis de a extinde GSP+ pentru regiunea transnistreană pînă la 1 ianuarie 2016.

²⁶ Agresivitatea retoricii anti-UE a Partidului Comuniștilor poate fi remarcată în discursul deputatului comunist Grigorii Petrenco la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, în care a comparat Summit-ul de la Vilnius cu Tratatul de la Munchen.

va continua calea spre integrarea europeană. La 3 septembrie 2013, după o vizită la Tiraspol²⁷, Dmitri Rogozin a amenințat deschis că Moldova ar putea pierde regiunea sa transnistreană după Summit-ul de la Vilnius²⁸.

Pentru a maximiza eforturile sale *soft-power*, Federația Rusă își regîndește cadrul său de cooperare pentru dezvoltare. Vladimir Putin a semnat în mai 2013 un decret referitor la activitatea *Rossotrudnichestvo* (Agenția care gestionează ajutoarele rusești pentru dezvoltare). Federația Rusă va redirecționa 500 milioane de dolari din ajutoarele multilaterale acordate prin intermediul organizațiilor internaționale spre proiectele bilaterale, în primul rînd pentru Comunitatea Statelor Independente (CSI). Unele ONG-uri înregistrate în Republica Moldova discreditează în mod activ proiectele UE și promovează ideea aderării la Uniunea Vamală dintre Federația Rusă, Belarus și Kazahstan și a schimbării vectorului geopolitic spre Uniunea Eurasiatică.

Ambasada Rusiei, prin intermediul ONG-urilor pe care le finanțează, încearcă a manipula opinia publică atît de la Chișinău, cît și de la Tiraspol, a discredita procesul de integrare în UE și a promova vectorul geopolitic eurasiatic. La 9 mai 2013, ambasada a organizat un amplu eveniment în piața din centrul orașului Chișinău, urmărind scopul de a canaliza nostalgia după perioada sovietică spre vectorul geopolitic eurasiatic.

La 25 octombrie 2013, la Moscova, Evgheni Șevciuk și Dmitri Rogozin au semnat un Protocol care denotă intențiile Rusiei de a-și continua politicile sale de anexare tacită a regiunii transnistrene²⁹. Ținînd cont de perspectiva semnării de către Moldova a Acordului de Asociere în toamna anului 2014, există o frică că acest Protocol ar putea deveni un document-cadru pentru continuarea anexării raioanelor de est ale Republicii Moldova la Federația Rusă. Este de asemenea posibil ca acest Protocol să fie un instrument de stimulare a birocrăției în «RMN», care este în mare măsură preocupată de perspectivele apropierei Moldovei și Ucrainei de UE.

Totodată, este sigur că, după acea întîlnire, Evgheni Șevciuk a prezentat oficial pentru prima dată ideea de *divorț civilizat* în cadrul Conferinței axate pe măsurile de consolidare a încrederii în procesul de reglementare a conflictului transnistrean, care a avut loc la 30 octombrie 2013 în Landshut, Germania³⁰. Ideea de *divorț civilizat* este incompatibilă cu orice efort actual de reglementare, însă corespunde totalmente intereselor Federației Ruse.

În acest context, pe parcursul anului 2013, regimul din «RMN» a revenit la practicile de destabilizare a situației în Zona de securitate, în special în orașul Bender. Ultima problemă a fost anunțul «KGB-ului» precum că, începînd cu 23 octombrie 2013, polițiștii moldoveni vor trebui să treacă controlul vamal pentru a intra în zona de securitate. Dacă adăugăm la aceasta și campania de propagandă desfășurată de mijloacele de informare în masă din regiune, putem admite că regimul din «RMN» a început eliminarea din orașul Bender a autorităților oficiale moldovenești prin presiuni și sub protecția «pacificatorilor ruși».

În același timp, activitatea Comisiei Unificate de Control (CUC), care este responsabilă de situația în Zona de Securitate în general și în orașul Bender, în particular, nu este operațională din cauza impasului impus de

²⁷ La 2 septembrie 2013, Dmitri Rogozin urma să participe la manifestațiile de celebrare a independenței «RMN» (2 septembrie 1990). Din cauza protestului din partea Guvernului, Rogozin și-a amînat vizita pînă la finalizarea «manifestației oficiale».

²⁸ Rogozin: Summit-ul de la Vilnius poate lăsa Moldova fără Transnistria // www.omg.md/ru/111481

²⁹ PROTOCOL privind rezultatele întîlnirii de lucru a Vice-Președintelui Guvernului Federației Ruse, reprezentant special al Președintelui Federației Ruse pentru Transnistria, D. O. Rogozin și Președintelui Transnistriei, E.V. Șevciuk, 25 octombrie 2013. // <http://president.gospmr.ru/ru/news/protokol-po-itogam-rabochey-vstrechi-zamestitelya-predsedatelya-pravitelstva-rossiyskoy>

³⁰ Evgheni Șevciuk a făcut o adresare către participanții la Conferință consacrată măsurilor de consolidare a încrederii, 30 noiembrie 2013 r. // <http://president.gospmr.ru/ru/news/evgeniy-shevchuk-obratilsya-s-rechyu-k-uchastnikam-konferencii-posvyashchennoy-meram-po>

reprezentanții «RMN» cu suportul tacit al Rusiei. Situația în Zona de Securitate a devenit într-atît de tensionată, că lăurie Leancă, Prim Ministru al Republicii Moldova, a făcut un apel către participanții la negocierile în format 5+2 pentru a desfășura o misiune internațională în vederea monitorizării situației.

Este clar că cei doi mari actori geopolitici – UE și Federația Rusă – sunt într-o concurență geopolitică pentru a-și spori influența asupra țărilor post-sovietice, inclusiv asupra Republicii Moldova, care are două alternative: să rămînă în sfera de influență a Federației Ruse ca stat ne-funcțional sau să-și consolideze statalitatea și să întreprindă un progres democratic pe calea integrării în UE.

În acest context, este foarte important de a intensifica și de a susține eforturile de democratizare și de reformare europeană a Republicii Moldova. Totodată, acest lucru trebuie efectuat în baza unei analize profunde și a înțelegerii interesului real al diferitor actori și factori de decizie care influențează asupra situației în Republica Moldova și în întreaga regiune pentru a evita scenariile neplăcute pentru societatea moldovenească.

Concluzii

- Problema cunoscută ca *conflictul transnistrean* nu este un conflict intern dintre populația de pe malul stîng și cel drept al rîului Nistru. Acesta este un conflict dintre proiectul Republicii Moldova de edificare a statului în interiorul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional și interesele geopolitice ale Federației Ruse. Federația Rusă, nu «republica moldovenească nistreană» și autoritățile sale marionete, este cealaltă *parte* la conflict.
- Federația Rusă utilizează *conflictul transnistrean* ca un instrument de control asupra Republicii Moldova. Rusia dorește să impună o soluție de reglementare care ar menține permanent Republica Moldova în sfera sa de influență.
- După lansarea Parteneriatului Estic, Federația Rusă și-a intensificat politica sa tacită de anexare a raioanelor de est ale Republicii Moldova. Prin intermediul autorităților marionete de la Tiraspol, Rusia blochează orice tentativă în domeniul consolidării încrederii.
- Pentru a împiedica integrarea «RMN» în spațiul economic al UE ca urmare a implementării prevederilor AZLSAC pe întreg teritoriul Republicii Moldova, Federația Rusă impune izolarea regiunii, desconsiderînd interesele economice ale întreprinderilor din regiune.
- Politica *soft-power* a Rusiei în Republica Moldova urmărește scopul de a cauza instabilitate politică înainte de Summit-ul de la Vilnius și alegerile parlamentare următoare (sfîrșitul anului 2014 – începutul anului 2015) pentru a schimba în cele din urmă vectorul geopolitic al Moldovei spre Uniunea Vamală și Uniunea Eurasiatică.
- Există un risc real de provocări în Zona de securitate a Republicii Moldova, în special în perioada din jurul parafării/semnării și ratificării Acordului de Asociere UE- Moldova, ținînd cont în deosebi de staționarea ilegală a trupelor ruse și de activitatea mai intensă a serviciilor ruse de informații pe teritoriul Republicii Moldova.
- Pentru a evita scenariile destructive, UE, SUA și OSCE trebuie să monitorizeze minuțios situația în Zona de securitate, iar dialogul dintre Republica Moldova, Ucraina și UE în problema reglementării conflictului transnistrean trebuie intensificat.

- Implementarea standardelor europene în Ucraina și Moldova și dialogul responsabil, de rînd cu acțiunile comune ale UE, Moldovei și Ucrainei, vor crea condiții pentru securitatea regională și reglementarea pașnică a conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova.

**PERSPECTIVELE PARTENERIATULUI ESTIC DUPĂ VILNIUS-2013:
PROVOCĂRI – LECȚII – RĂSPUNSURI**

Yaroslav Matiychuk

După ultimul val de extindere, când capacitățile de absorbție ale UE erau aproape epuizate, Bruxelles a început elaborarea unui nou tip de politică externă, care era mai puțin orientată spre extindere, dar mai mult pe stabilirea relațiilor cu vecinii. Obiectivele UE în relațiile sale externe pot în general fi divizate în: (1) valori ale promovării democrației și umane; și (2) valori de securitate *soft*.³¹

Urmărind aceste obiective, UE investește resursele sale de origine politică, cât și economică în vederea formării în jurul Uniunii a două centuri – o centură de securitate și o centură de democrație. Referindu-ne la valori, UE încearcă a răspunde așteptărilor idealiştilor pentru care valorile europene constituiau ideea-nucleu a Uniunii, în timp ce prin crearea centurii de securitate UE urmărea interesele destul de raționale și pragmatice ale cetățenilor și elitelor politice.

Unul din rezultatele unei asemenea politici, de rînd cu încercările de a face față influenței ruse în statele post-sovietice, a fost Parteneriatul Estic, care a fost lansat oficial la Summit-ul de la Praga din mai 2009.³²

Partea puternică a Parteneriatului Estic (PE) era perspectiva acordurilor bilaterale de asociere care oferă unele avantaje importante pentru țările PE ce nu sunt aplicabile în negocierile de asociere și n-au fost oferite țărilor AELS (Asociația Europeană de Liber Schimb) în contextul Spațiului Economic European (SEE): Acordurile de Asociere (1) se bazează pe promisiunea de o diferențiere reală dintre țări, dat fiind faptul că fiecare țară va putea fi în poziția de a decide privind amploarea și ritmul integrării în UE; (2) diferențierea va acorda o mai mare șansă de a fi eficienți, deoarece țările vor negocia independent una față de alta; (3) UE pare a fi pregătită de a examina posibilitățile de susținere a anumitor țări dincolo de dimensiunea multilaterală a Parteneriatului Estic, de exemplu, în domeniul energetic; și (4) promisiunea de a include cooperarea în domeniul politicii externe și de securitate este un semn al dorinței UE de a se ocupa de problemele strategice ale regiunii și de chestiunile specifice de securitate.³³ Cele din urmă au o importanță semnificativă pentru regiune, unde există numeroase conflicte înghețate, provocări ce țin de securitatea mediului, precum și o dependență considerabilă de livrările de resurse naturale.

Una din sursele amenințărilor ce-ar putea submina Parteneriatul Estic este prezența în regiune a unui actor terț, care este Rusia. Nimeni nu se îndoiește că relațiile UE cu Rusia au un impact important asupra contextului politic global al PE, precum și asupra implementării sale pe termen scurt. Documentele oficiale ale UE afirmă că Parteneriatul Estic 'va fi continuat în paralel cu parteneriatul strategic al UE cu Rusia' (Comunicarea Comisiei), în timp ce declarația Summit-ului de la Praga reiterează că Parteneriatul Estic 'va fi dezvoltat în paralel cu cooperarea bilaterală dintre EU și statele terțe'. Faptul că declarația Summit-ului nu menționează Rusia pe nume poate fi un semn al dorinței semnatărilor de a recunoaște faptul că și alte țări terțe, de exemplu Turcia, prezintă de asemenea

³¹ Bosse, Giselle(2009) 'Challenges for EU governance through Neighbourhood Policy and Eastern Partnership: the values/security nexus in EU-Belarus relations' (Provocări pentru guvernarea UE prin intermediul Politicii de Vecinătate și a Parteneriatului Estic: legătura valori/securitate în relațiile UE-Belarus), *Politica contemporană*, 15: 2, 215 — 227, p.218

³² Anna MICHALSKI, *The Eastern Partnership: Time for an Eastern Policy of the EU?* (Parteneriatul Estic: e timpul pentru o Politică Estică a UE?), *Analiza politicilor europene SIEPS*, Ediția 14, decembrie 2009, p. 2.

³³ *Ibidem*, p. 4.

interes pentru evoluția PE sau poate este o expresie a preocupării de a nu crea impresia că Rusiei i se va acorda puterea de a determina orientarea ulterioară a Parteneriatului.³⁴

În același timp, Rusia și-a exprimat preocupările sale în ceea ce privește implementarea Parteneriatului Estic și se axează, la elaborarea propriei sale politici de vecinătate, pe aceiași destinatari – țările-membre ale Parteneriatului Estic – pentru a contrabalansa PE. În general, Rusia a acționat în cadrul unui model de politică realistă (*realpolitik*) și a perceput încercările slabe ale UE de a stabili regulile pentru vecinii de Est ca o intruziune directă în sfera sa de influență.

O și mai mare nervozitate a Kremlinului a fost cauzată de perspectiva clară a semnării Acordului de Asociere de către câteva țări ale Parteneriatului. Recentele schimburi de declarații dintre Parlamentul European și Duma de Stat a Federației Ruse sunt un indicator evident al tensiunii și concurenței geopolitice din regiune. În Rezoluția sa referitoare la presiunea exercitată de către Rusia asupra țărilor Parteneriatului Estic (în contextul Summit-ului Parteneriatului Estic de la Vilnius) (2013/2826(RSP)) din 12 septembrie 2013, Parlamentul European accentuează: “Presiunea rusească cu care se confruntă în ultimul timp țările Parteneriatului Estic ce avansează în calea spre Acordurile de Asociere, inclusiv sancțiunile ce vizează exporturile Ucrainei, aluziile la posibilitatea de a intensifica presiunea asupra Moldovei prin interzicerea exporturilor de vin, obstacolele suplimentare ce împiedică avansarea spre reglementarea conflictului transnistrean și amenințările în termeni de securitate referitoare la Armenia, toate acestea având scopul de a forța țările Parteneriatului Estic să nu semneze sau parafeze Acordurile de Asociere sau AZLSAC, ci să-și intensifice cooperarea cu Uniunea Vamală dirijată de Rusia, pe care Rusia intenționează s-o transforme într-o Uniune Eurasiatică, le-a plasat într-o poziție precară din cauza constrângerilor geopolitice la care n-ar trebui să fie supuse.”³⁵

Duma de Stat a Rusiei a reacționat prompt și, în rezoluția sa din 20 septembrie 2013, afirma că “Parlamentul European acuză neîntemeiat Rusia de exercitare a presiunilor asupra unor state ce participă la Programul Parteneriatul Estic al Uniunii Europene, în special asupra Ucrainei, dat fiind intențiile acestor țări de a adera la Zona Europeană de Liber Schimb prin încheierea Acordurilor de Asociere cu Uniunea Europeană.”

Legislatorii ruși cred că dincolo de Rezoluția Parlamentului European există “dorința de a submina relațiile dintre popoarele ce trăiesc în Rusia și Ucraina, precum și în alte țări post-sovietice și de a include aceste state în zona de interes exclusiv al UE”. “Noi nu putem nicidecum fi de acord cu o asemenea abordare, care miroase a ambiții neo-imperiale”, se accentuează în declarație³⁶.

Desigur, concurența despre care s-a vorbit are ca efect elaborarea unei politici de vecinătate a Rusiei, care este ideologic configurată în baza conceptului de “russkiy mir”. În comparație cu Parteneriatul Estic, politica de vecinătate a Rusiei este informală (deseori extrem de informală), însă are mai multă substanță. UE are o strategie, dar nu și o tactică. Rusia poate avea un mesaj mai puțin strategic ca model de societate pe termen lung, însă este abilă din punct de vedere tactic. Rusia consideră că se confruntă cu o provocare explicită pe teritoriul ‘domestic’.

Atât politicile UE, cât și ale Federației Ruse, precum și prezența intereselor altor actori în regiune, creează un mediu pentru elaborarea strategiilor de politică externă ale țărilor-membre ale Parteneriatului Estic.

Bineînțeles, configurarea politicii externe a țărilor Parteneriatului Estic în circumstanțele create de inițiativele concurente ale UE și Rusiei și înfruntarea impactului eșecului politicii ‘de resetare’ a SUA în raport cu Moscova sunt

³⁴ Anna MICHALSKI, The Eastern Partnership: Time for an Eastern Policy of the EU?, (Parteneriatul Estic: e timpul pentru o Politică Estică a UE?), Analiza politicilor europene SIEPS, Ediția 14, decembrie 2009, p. 10.

³⁵ <http://ukrainianweek.com/Officially/89212>

³⁶ <http://pda.itar-tass.com/en/c32/883356.html>

sarcini provocatoare. Nu mai puțin provocatoare este și formularea unui agende comune a politicii externe pentru UE. Același lucru este valabil și pentru țările Parteneriatului Estic.

În acest sens, este rezonabil de a le diferenția în două grupuri: statele caucaziene și statele est-europene³⁷. Grupurile au unele trăsături comune. Fiecare dintre ele include trei țări și fiecare țară are rolul său specific.

Europa de Est	Caucaz
<i>Belarus</i> Destul de frecvent, țara este calificată drept ultima dictatură din Europa. Are legături strânse cu Rusia și deseori își subordonează politica sa externă la prioritățile Rusiei. Țara nu se împotrivesc față de prezența unităților militare rusești pe teritoriul său și este dependentă de suportul economic rusesc. Societatea civilă este sub-dezvoltată în această țară și este oprimată de către regim.	<i>Armenia</i> Țara are legături puternice cu Rusia și deseori își subordonează politica sa externă la prioritățile Rusiei. Este dependentă de suportul economic rusesc și prezența militară. De asemenea, are relații tensionate cu vecinii (conflict înghețat în Karabahul de Munte și relații complicate cu Turcia). Societatea civilă este sub-dezvoltată în țară și oprimată de către regim.
<i>Moldova</i> Datorită așa-numitei 'revoluții twitter', țara a reușit să aibă un guvern liberal pro-european și să îmbunătățească indicatorii democratici, deși dependența de Rusia este înaltă și evoluțiile democratice mai sunt încă contestate. Țara se confruntă de asemenea cu amenințarea de topire a 'conflictului înghețat' din Transnistria – o regiune secesionistă nerecunoscută de pe malul stîng al râului Nistru, cu o prezență semnificativă a unităților militare ruse. La nivel politic, relațiile cu Rusia sunt aproape de confruntare. Societatea civilă este relativ bine-dezvoltată în țară.	<i>Georgia</i> După revoluția trandafirilor, țara a reușit să intre în vizorul UE și a demonstrat un anumit progres în construcția democrației, deși războiul din 2008 cu Rusia a rezultat în recunoașterea de către câteva țări a regiunilor secesioniste Abhazia și Osetia de Sud și a subminat progresul pe calea integrării europene și euroatlantice. Relațiile cu Rusia sunt aproape de confruntare. Societatea civilă este relativ bine-dezvoltată în țară.

Cu mult mai puține similitudini pot fi depistate între alte două state din regiune – Azerbaidjan și Ucraina.

Azerbaidjanul bogat în petrol merită o atenție specială, în calitate de țară pivot cu cea mai mare populație din regiunea caucaziană. În prezent, această țară musulmană are contacte apropiate cu lumea islamică, fiind în același timp influențată de către țările vecine creștine orientate spre cultura vestică. Poziția sa la intersecția dintre Vest și Est i-a permis Azerbaidjanului să dezvolte o simbioză din valori ale ambelor culturi.³⁸ Cu alte cuvinte, Azerbaidjanul

³⁷ http://www.gsbs.org.ua/wp-content/uploads/Gerasymhuk_Sep_2010.pdf

³⁸ Nuriyev, Elkhan(2008) 'Azerbaijan and the European Union: new landmarks of strategic partnership in the South Caucasus-Caspian basin' (Azerbaidjanul și Uniunea Europeană: noi repere ale parteneriatului strategic în bazinul sud caucazian-caspian), Studii sud-est europene și privind Marea Neagră, 8: 2, 155 — 167, p.156.

dorește în egală măsură să beneficieze de Parteneriatul Estic, dar și să impună un model de tip rusesc în politica sa internă (De exemplu, Azerbaidjanul reproduce discursul rusesc privind 'democrația suverană' – deși sub o denumire de brand local 'democrația responsabilă'. Imediat după ce Medvedev a propus în noiembrie 2008 ca Rusia să treacă la sistemul de mandat prezidențial cu durata de șase ani, forțele pro-guvernamentale din Azerbaidjan au început să facă același lucru)³⁹.

Mai mult ca atât, Azerbaidjanul implementează o politică de balansare nu doar între Rusia și UE, dar de asemenea între Iran, SUA și Turcia. În timp ce Ankara este puternic susținută de către Washington, Teheran și Moscova colaborează în domeniile militar și politic în încercările lor de a rezista ponderii crescânde a Turciei și SUA în bazinul Caspic. Turcia a ales Azerbaidjanul în calitate de aliat strategic, iar Iranul, la rândul său, colaborează strâns cu Armenia, care are relații ostile cu Turcia.⁴⁰

Cu toate acestea, terenul pentru manevre este garantat de către resursele naturale pe care le are la dispoziția sa Baku.

Astfel, printre cele șase țări ale Parteneriatului Estic, Azerbaidjanul își poate permite poziția de 'neutralitate armată'. Pe de o parte, este aproape de UE și SUA, furnizând resursele sale naturale pe piața europeană. Pe de altă parte, evaluează destul de realist impactul Rusiei asupra politicilor europene și evită orice confruntare cu Moscova, deși nici nu exprimă vreo dorință de a dezvolta relații tot atât de apropiate, ca Armenia și Belarus.

Situația este puțin diferită în ceea ce privește Ucraina. La fel ca Azerbaidjanul în Caucazul de Nord, Ucraina este cea mai mare țară printre cele trei țări est-europene ale Parteneriatului Estic. În rezultatul 'revoluției oranj', țara a câștigat vizibilitate în mass-media occidentale și a declarat politica sa externă drept pro-europeană și pro-NATO.

Cu toate acestea, sistemul judiciar slab și corupt și lipsa clară a unei bune guvernări au rămas problemele procesului de democratizare în Ucraina. Grupurile industrial-economice mari preferă să-și apere interesele lor economice prin intermediul legăturilor cu politicienii, nu prin împuternicirea sistemului judiciar ca un arbitru imparțial. Faptul că Parlamentul ucrainean este casa unora dintre cei mai bogați ucraineni nu încurajează independența justiției, însă îl transformă într-un instrument de încăierări politice și economice zilnice. De asemenea, sectorul public este foarte politizat și supus în mare măsură protecționismului. Aceasta rezultă într-o slabă capacitate instituțională și o rea guvernare în general în toată Ucraina, după cum o confirmă diverși indici internaționali.⁴¹

Pus la aceasta, rezultatele alegerilor prezidențiale din 2010 au demonstrat că prioritățile politicii externe a Ucrainei nu sunt ireversibile. Sustenabilitatea politicii externe a Ucrainei a fost întreruptă de către deciziile importante referitoare la înghețarea relațiilor cu NATO la nivelul existent și reorientarea politicii externe spre Moscova, în schimbul politicii pro-occidentale (cel puțin în retorică) caracteristice Președinției lui Victor Iușcenko, cât și a politicilor multi-vector caracteristice predecesorilor săi.

Dușul rece al prețurilor înalte la gaz, incapacitatea de a ajunge la un compromis cu Președintele rus și eșecul total în exploatarea resurselor rusești pentru dezvoltarea politică și economică internă au cauzat recenta întorsătură în

³⁹ Wilson, Andrew și Popescu, Nicu(2009) 'Russian and European neighbourhood policies compared', (Politici de vecinătate comparate ale Rusiei și Uniunii Europene), Studii sud-est europene și privind Marea Neagră, 9: 3, 317 — 331, p. 320.

⁴⁰ Nuriyev, Elkhon(2008) 'Azerbaijan and the European Union: new landmarks of strategic partnership in the South Caucasus-Caspian basin', (Azerbaidjanul și Uniunea Europeană: noi repere ale parteneriatului strategic în bazinul sud caucazian-caspian), Studii sud-est europene și privind Marea Neagră, 8: 2, 155 — 167, p.164

⁴¹ Jos Boonstra, Julia Choucair Vizoso, Ana Echagüe, Balázs Jarábik, Kristina Kausch, Richard Youngs, (2008) Is the European Union Supporting Democracy in its Neighbourhood? (Susține Uniunea Europeană democrația în vecinătatea sa?), p.83.

politica externă a Ucrainei, cu toate acestea, încă nu este clar dacă noul vector este ireversibil și dacă UE va închide ochii la anumite nereguli pe care Ucraina le va putea cu greu corecta cum se cuvine în ajunul Summit-ului de la Vilnius din luna noiembrie.

Acest fapt, precum și scurtele analize ale priorităților politicii externe a statelor Parteneriatului Estic oferă posibilitatea de a le grupa într-un alt mod.

Armenia și *Belarus* sunt dependente de Rusia, în absența oricărei alternative, ele promovează o politică orientată spre Rusia și percep un asemenea tip de dependență drept un protectorat benefic din partea unei 'mari puteri'. În același timp, *Ucraina* riscă de a trece la aceeași orientare.

Comportamentul descris al celor trei state menționate este suplimentat de către operațiunile *soft power* ale Rusiei axate pe limitarea exprimării unor agende alternative, revigorarea sentimentelor ce țin de 'istoria glorioasă comună', inserarea în procesul educațional a formulelor tipice Uniunii Sovietice, etc.

Georgia și *Moldova* au o abordare diferită. Ambele țări s-au confruntat cu provocarea de a lupta împotriva trupelor ruse pe propriul lor teritoriu. Ambele țări, cu intervenția directă a Rusiei, s-au confruntat cu problema separatismului și conflictelor înghețate. În asemenea circumstanțe, este destul de dificil pentru Rusia de a-și exercita *soft power-ul* și de a contrabalansa imaginea negativă de invadator. În cazul concret al Moldovei, este utilizat un alt instrument – biserica ortodoxa rusă. La acest moment, este încă dificil de a evalua cât de reușită poate fi o asemenea abordare. Totuși, însăși încercarea de a utiliza credința ca idee unificatoare merită a fi menționată.

O remarcă ce poate fi făcută este că singura țară din cele șase care evită confruntarea cu Rusia, însă nu este dependentă de aceasta, este Azerbaidjanul – unica țară musulmană din Parteneriatul Estic bogată în resurse naturale.

Situația actuală din regiune și tendințele existente în definirea obiectivelor politicii externe, precum și similitudinile identificate între țările Parteneriatului Estic deschid terenul pentru prognoze ulterioare referitoare la politica externă a statelor PE.

Ar fi destul de realist, dacă vom prognoza două dimensiuni-cheie care vor configura dezvoltarea Parteneriatului Estic după Summit-ul de la Vilnius:

- implementarea rezoluțiilor/acordurilor/deciziilor în cadrul Acordurilor bilaterale de Asociere și monitorizarea multidimensională a implementării;
- politica Moscovei de împiedicare a consolidării Parteneriatului Estic și a integrării țărilor PE în UE.

De menționat că importanța strategică a ambelor dimensiuni este egală și necesită o atenție politică din partea țărilor Parteneriatului Estic și consolidarea eforturilor lor. Din acest punct de vedere, se impun următoarele întrebări-cheie:

1. Care sunt principalele scenarii de evoluție a situației acestor dimensiuni?
2. Care sunt noile probleme/provocări/riscuri ce pot apare?
3. Ce-ar trebui de făcut în fiecare caz prognozat?, – care ar trebui să fie (în conformitate cu interesele naționale și scopul de integrare în UE) strategia și tactica de comportament ale țărilor Parteneriatului Estic?

Reflectând asupra răspunsurilor la întrebările de mai sus, trebuie de notat că evenimentele din cadrul primei orientări se vor desfășura cu participarea/prezența consecventă, aproape invizibilă, deși permanentă, a Moscovei, în timp ce evenimentele celei de-a doua orientări vor fi rezultate directe ale intențiilor deschise ale Moscovei și, în caz de lipsă a unei evaluări consolidate din partea țărilor Parteneriatului Estic, nu vor fi șanse de a avea vreun

impact asupra politicii ruse. Din acest punct de vedere, trebuie de acordat atenție experienței utile a Statelor Baltice, care au implementat de asemenea o politică de reformare și s-au integrat în UE și NATO sub presiunea Moscovei. În acea perioadă, la fel ca și acum, poate fi atestată o campanie de propagandă rusească, măsuri diplomatice, economice și militare isterice și amenințătoare. Totodată, prin unirea eforturilor lor, trei mici Țări Baltice au reușit să contrabalanseze geopolitica rusească. O asemenea experiență inspiră din punct de vedere politic, încurajează așteptările europene ale țărilor Parteneriatului Estic și oferă lecții de consolidare și parteneriat în numele progresului comun și al destinului european comun.

Un bun exemplu din istoria contemporană îl constituie cazul războiului ruso-georgian din 2008: dacă Tbilisi se abținea de la exprimarea încrederii în sine și încerca să-și asigure suportul consolidat al organizațiilor internaționale globale și regionale, Moscova ar fi putut cu greu avea șansa de a implementa un scenariu atât de brutal și orientat spre voluntarism.

Continuând și extrapolând cele menționate mai sus, un alt membru al Parteneriatului Estic și partener strategic al Kievului – Baku ar trebui să fie prudent față de escaladarea nu atât de vizibilă, însă crescândă a conflictului din Karabahul de Munte, unde Moscova generează tensiuni între Erevan și Baku pentru a provoca măsuri fierbinți și a susține politica “șoimului”. Trebuie să fie clar pentru ambele țări că experiența istorică și internațională demonstrează că, având un asemenea vecin ca Rusia în curte, nu puteți rezolva conflictele de acest gen cu o “singură lovitură drastică”. Cu o asemenea lovitură vă puteți doar păcăli pe sine și ruina perspectiva dezvoltării.

Pentru toate țările Parteneriatului Estic (precum și pentru toate statele continentului european, deși într-un context întrucâtva diferit), este necesar de a ține cont de faptul că amenințările pentru dezvoltarea lor și perspectivele istorice își au rădăcinile într-o singură sursă – imperialismul rusesc, strategia de război geopolitică a Moscovei modelată în formă de nou “cal Troian” – “ruskiy mir”. Toate componentele politicii ruse: informațională, militară, economică (comerț, investiții, energie), diplomatică, culturală se subordonează la “ruskiy mir” – proiect de integrare centrat pe Rusia. Acest proiect este axat pe contrabalansarea ideologică, geo-economică și geopolitică a integrării europene și pe instituirea controlului geopolitic exclusiv asupra statelor Parteneriatului Estic, adaptând reformele și evoluțiile lor la preferințele Rusiei, și redirecționarea prin aceste mijloace a potențialului Parteneriatului Estic spre realizarea sarcinilor și atingerea scopurilor “ruskiy mir”.

Politica de contracarare a procesului de consolidare a țărilor Parteneriatului Estic conține instrumentul influenței rusești asupra acestor țări, un șir de “cîrlige” ce mențin aceste state și elitele lor sub control. Aplicând acest instrument, Moscova reușește să încetinească politica de reformare și distruge contactele străine incomode și planurile acestor state.

Mai mult ca atât, Moscova utilizează brutal și la scară largă influența sa asupra UE în raport cu interesele legitime ale țărilor Parteneriatului Estic, deși această problemă este deseori camuflată. Observațiile asupra spațiului informațional și analitic european scot în evidență o lungă campanie de propagandă menită să discrediteze mediul de afaceri și reputația politică a statelor Parteneriatului Estic.

Printre alte aspecte, de menționat influența politică, economică, religioasă și de conspirație excesivă a Moscovei asupra Kievului, care revigorează corupția internă în Ucraina, duce la corupție externă și face pur și simplu zadarnice toate eforturile de democratizare, sporire a eficienței statului, apariție a națiunii politice ucrainene, consolidare a securității naționale, precum și reformele în politica economică, socială și judiciară. Orice cooperare dintre Kiev și Moscova se transformă într-un instrument de consolidare a influenței rusești și de sporire a dependenței Ucrainei (de altfel, același lucru este valabil și pentru relațiile UE-Rusia). Aceasta este o reflectare a influenței distructive a Rusiei, chiar și în cazul când nu este excesivă.

Rezumând, prioritatea strategică pentru țările Parteneriatului Estic este nu doar politica de reformare și de integrare europeană, dar și politica de reducere a influenței și ingerinței excesive din partea Rusiei. Fără

consolidarea pozițiilor, conjugarea eforturilor și exprimarea comună a neîncrederii în Moscova, urmată de Fronda pașnică, țările Parteneriatului Estic nu vor obține succese. Dacă cei care încearcă a contracara implementarea “russskiy mir” vor rămîne singuri, atunci Moscova îi va anihila unul cîte unul.

Ținînd cont de faptele menționate mai sus și căutînd răspunsuri corecte la întrebările apărute, se pare că acum este timpul de a iniția o nouă practică/mecanism de consultări permanente la nivel de experți și politic pentru a consolida și coordona acțiunile statelor Parteneriatului Estic, a monitoriza implementarea reformelor și integrării europene, în general. Un asemenea instrument ar putea deveni un mecanism universal de evaluare politică comună și elaborare a noilor abordări și decizii. Este important de a-l utiliza în procesul de implementare a Acordurilor de Asociere și de evaluare multidimensională a progresului, precum și pentru blocarea încercărilor Moscovei de a contracara consolidarea Parteneriatului Estic și integrarea țărilor PE în Uniunea Europeană.

SUMAR

DECLARAȚIE DE POLITICI.....	3
<i>SOFT POWER</i> AL RUSIEI CA INSTRUMENT DE CONCURENȚĂ GEOPOLITICĂ ÎN EUROPA DE EST	4
<i>Sergiy Gerasymchuk</i>	
UTILIZAREA UNUI CONFLICT PRELUNGIT PENTRU PROMOVAREA INTERESELOR GEOPOLITICE: POLITICA FEDERAȚIEI RUSE FAȚĂ DE REPUBLICA MOLDOVA.....	13
<i>Oazu Nantoi, Alexandru Platon</i>	
PERSPECTIVELE PARTENERIATULUI ESTIC DUPĂ VILNIUS-2013: PROVOCĂRI – LECȚII – RĂSPUNSURI.....	25
<i>Yaroslav Matiychyk</i>	